

NT het
nationale
toneel

Boekmanstichting-Bibliotheek
Herengracht 415
1017 BP Amsterdam
Tel.: 6243739

**ALGEMEEN
JAARVERSLAG
2009**

INHOUDSOPGAVE

1. Inleiding	5
2. Activiteiten	7
Repertoire	8
Prijzen en nominaties	34
Communicatie & Marketing	35
Educatie en Onderwijsactiviteiten	37
3. Personeel en organisatie	40
Algemeen	41
Ondernemingsraad	43
Medewerkers	44
4. Samenstelling bestuur	46
5. Verantwoording (samenvatting)	48
Algemeen	49
Verslagjaar	51
Exploitatierekening 2009	53

Het is één van onze *raison d'être*, de toeschouwer in contact brengen met de rijkdom van ons dramatische en theatrale erfgoed. Aan ons de taak dat erfgoed keer op keer weer tot leven te wekken (te kussen als gezegd in het geval van *Romeo en Julia*) – en het zo voor onze tijd toegankelijk en begrijpelijk maken. Dit staat ons bewust voor ogen bij het samenstellen van de programmering. Het repertoire van het kalenderjaar 2009 beslaat weliswaar de helft van twee opeenvolgende seizoenen, maar geeft bij de start van de nieuwe kunstenplanperiode 2009-2012 een kenmerkend beeld van de identiteit en beleidsintenties van het gezelschap.

Een identiteit die gekenmerkt wordt door kwaliteit en diversiteit in het repertoire. Enerzijds kijken we door de ogen van onze tijd naar het historisch wereldrepertoire, anderzijds worden experiment en innovatie gebruikt als voedingsbodem om onze plaats in de samenleving te definiëren. Reflectief in het erfgoed en (pro)actief door nieuw repertoire en nieuwe theatrale vormen een prominente plek te geven. Naast de programmering van zeven (modern) klassieke stukken, introduceerden we dat jaar acht nieuwe toneelteksten.

In het najaar hebben we dat beeld aangevuld met de randprogrammering van NT Xtra, één van de nieuwe activiteiten van het gezelschap in de stad. Dit initiatief stelt ons in staat om door middel van debatten over actuele thema's en lezingen van actuele (theater) teksten de inhoudelijke context van ons reguliere repertoire te verbreden en te verdiepen. De lezing van *Berlin/Wall* van David Hare ter herdenking van de val de Berlijnse Muur, vormde één van de eerste memorabele momenten in een nieuwe reeks.

Het verslagjaar 2009 was in alle opzichten een uitzonderlijk jaar. De voorstellingen *Carmen*, *Hedda Gabler* en *Medea* meegerekend, konden bezoekers naar maar liefst zestien verschillende producties van het Nationale Toneel. Een opvallend rijke schakering aan repertoire en uitvoeringen; het grootste en meest veelzijdige aanbod van een gezelschap in ons land. Van 'de allernieuwste' van jonge theatermaakster Laura van Dolron tot een groots gemonteerde *De Kersentuin* door Erik Vos. Van *The New Electric Ballroom* door ons aanstormend 'huistalent' Susanne Kennedy tot *Nocturne* van het trio oude rotten Eric Schneider, Lou Landré en Franz Marijnen. Of van het intieme *Glenn Gould* met de glansrol van Stefan de Walle, waar het publiek maar geen genoeg van kan krijgen, tot de weidse, theatrale vergezichten van Johan Doesburg

in *Romeo en Julia* en *Equus*.

Van ruim 400 voorstellingen werden in dat jaar 187 voorstellingen gegeven in de stad Den Haag. Meer dan 100.000 bezoekers in totaal wisten het gezelschap te vinden, waarmee we onze targets met ruim 8% hebben overschreden. Daar droegen *Medea* en in dat jaar vooral *Kopenhagen* en *De Kersentuin* royaal aan bij. We voldoen daarmee ruimschoots aan de prestatie- en inkomsteneisen die door de subsidiënt aan het gezelschap worden gesteld.

Het was ook het jaar van de nominaties en de prijzen. Twee publieksprijnominaties, *Kopenhagen* en *Medea*, een Arlecchino nominatie voor Jeroen Spitzenberger en een nominatie voor de Theo d'Or voor Ariane Schluter. Anniek Pfeifer won de Haagse Guido de Moorprijs voor haar rollen in *Carmen* en *Thérèse Raquin*, eerder dat seizoen.

Het was een geweldige opsteker voor het gezelschap dat een tamelijk complexe voorstelling als *Kopenhagen* uit 23 genomineerde voorstellingen uiteindelijk de Publieksprijs 2009 won.

Het past in onze filosofie om jong talent kansen te geven en daarmee ruimte te creëren voor het experiment dat het 'grote toneel' van nieuw voedsel kan voorzien. Waar we in de vorige jaren de deuren openen voor talenten als Maaïke Van Langen, Ivar van Urk, Olivier Provily en Thibaud Delpout, zetten we dat proces voort met Laura van Dolron en Susanne Kennedy. Jonge theatermakers hebben inmiddels een vaste plek bij het gezelschap. In verband daarmee zijn we in 2009 de voorbereidingen gestart om onze contacten met de Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten te intensiveren en talentontwikkeling bij het gezelschap verder vorm te geven. Vanaf 2010 vinden er in Den Haag ieder trimester in het NT Gebouw presentaties plaats van voorstellingen van derde- en vierdejaars regiestudenten om de introductie naar de praktijk en het gezelschap een publieke functie te geven.

De bijna vanzelfsprekende manier waarop de hoofdrollen in *Hedda Gabler* en *Romeo en Julia* zijn vertolkt door acteurs van respectievelijk Turkse en Marokkaanse afkomst is zelfs de pers niet ontgaan. Dat de multiculturele dynamiek van de stad Den Haag als thema ons dierbaar is, bleek al uit de openingsvoorstelling *Hollandse Spoor*. Als vervolg hierop is in 2009 opnieuw aan Gerardjan Rijnders en Nazmiye Oral de opdracht gegeven om verschillende culturen aan

elkaar te verbinden in een tekst voor een nieuwe muziektheaterproductie. Ook werd aan Rob de Graaf opdracht gegeven om een theatertekst te schrijven voor acteur Ali Cifteci over het thema van de dubbele identiteit. Met deze initiatieven is een traject ingezet om jaarlijks het begrip multiculturaliteit onderdeel te laten zijn van onze programmering.

Het Nationale Toneel zet de toon voor de nieuwe Basisinfrastructuur als nationaal gezelschap met een stevig anker in de stad Den Haag en dat doen we met gepaste trots.

Evert de Jager

2. ACTIVITEITEN

REPERTOIRE

KOPENHAGEN

van Michael Frayn

Grote zaal, reisvoorstelling in de serie Topstukken
Aantal toeschouwers: 23.000

Niels Bohr Bram van der Vlugt
Werner Heisenberg Stefan de Walle
Margrethe Bohr Liz Snoijink

ARTISTIEK TEAM

Regie Peter Tuinman
Vertaling Tom Kleijn
Dramaturgie Costiaan Mesu
Vormgeving en Kostuums Mechthild Schwienhorst
Licht Pelle Herfst

SYNOPSIS

Kopenhagen, september 1941. Enkele maanden na de Duitse invasie, brengt Werner Heisenberg (1901 – 1976) een bezoek aan zijn vriend en collega Niels Bohr (1885-1962). Tijdens dat bezoek spreken zij tien minuten onder vier ogen met elkaar. Tien minuten die tot op dag van vandaag de gemoederen bezighouden. Wat is er voorgevallen in die tien minuten? En waarom houdt die vraag historici al decennialang bezig? Een geschiedenis die begint als twee mannen elkaar vinden in vriendschap, ambitie en de kern van het atoom.

MOTIVATIE EN WERKWIJZE

Het was de tweede keer dat directeur Evert de Jager deze voorstelling op het repertoire van een gezelschap zette. In 1999 bij het Noord Nederlands Toneel

mocht acteur Bram van der Vlugt voor zijn rol als Niels Bohr de prestigieuze Louis d'Or – voor de beste acteur van dat jaar - in ontvangst nemen. Door de beperkte zaalcapaciteit konden helaas weinig mensen de voorstelling zien. Tien jaar later leek de tijd rijp om Kopenhagen bij het Nationale Toneel de kans te geven een groter publiek te bereiken. Onder de bezielende leiding van Peter Tuinman - die Kopenhagen in 1999 ook regisseerde - werd besloten niet simpelweg tot een herneming over te gaan. Zowel Tuinman als Van der Vlugt waren de mening toegedaan dat er meer uit de briljante tekst van Michael Frayn te halen viel dan in het verleden al gebeurd was. Daarnaast had Bram van der Vlugt in de persoon van Stefan de Walle een nieuwe tegen-speler gevonden, die ook nieuwe facetten van de personages bloot zou leggen. Met hernieuwde interesse verdiepten de acteurs zich in de wereld van de kwantumfysica, de biografieën van de historische personages en de geschiedenis van de tweede wereldoorlog. Dat leidde tot nieuwe inzichten die het mogelijk maakten de voorstelling compacter en helderder te maken dan deze in het verleden geweest was. Onze inspanningen betaalden zich uit in een geweldige zaalbezetting en zeer enthousiaste publieksreacties. De voorstelling bleek zich te ontpoppen als een publieksliedeling - wat onderstreept werd met de toekenning van de Toneel-publieksprijs 2009. Dit succes was vooral te danken aan het geweldige spel van de acteurs, die ver boven zichzelf uitstegen met het intelligente materiaal dat auteur Michael Frayn te bieden had. Het grote succes en de enorme vraag heeft ons ertoe bewogen de voorstelling volgend seizoen opnieuw op het repertoire te nemen.

PERS

Volkskrant

*enerverend biografisch drama
uitgekiende tekst, bijdehante dialogen, verhitte discussie
Bram van der Vlugt excelleert
Liz Snoijink pittig*

Telegraaf

*Geniaal duel in nucleaire kilte
Uitstekend geacteerd onder regie van Peter Tuinman*

GPD

Van der Vlugt meesterlijk acteur

AD

*prachtig steekspel met woorden
gevoelig acteerwerk
waardig feestje*

De Pers

*Emotioneel mijnenveld
Intellectueel steekspel*

PUBLIEKSREACTIES

Ik heb heel erg genoten. Wat een acteerprestaties! Op het puntje van mijn stoel heb ik zeer intens genoten van een toneelstuk dat wetenschappers in een historisch perspectief neerzet. Voor een moleculair bioloog die anders weinig heeft met Natuur- en Wiskunde was dit erg boeiend. Grote dank hiervoor!

Deze beta-familie (mijn man zelf atoomfysicus die gewerkt heeft in Los Alamos) had zich veel van deze avond voorgesteld. Materie was bekend, maar dat het zo indrukwekkend zou worden hadden we toch niet gedacht. We zaten op het toneel en daardoor was het allemaal nog dichterbij en indringender. Hulde aan alle drie de acteurs. Wat een prestatie! Onze kids van 18 en 19 waren ook zeer onder de indruk en er was weer voldoende stof tot bespiegeling. Dank!

NOCTURNE

van Eric Schneider
Vlakke vloervoorstelling, kleine zaal NTGebouw
Aantal bezoekers: 3.100

Johan Lou Landré
Fons Eric Schneider
Tessa Oda Spelbos
Lonnie Dennis Rudge

ARTISTIEK TEAM

Regie Franz Marijnen
Dramaturgie Karim Ameur
Decor Marcos Viñals Bassols
Geluidsontwerp Alain van Zeveren
Kostuums Iris Elströdt
Licht Jan Harm Wagner

SYNOPSIS

Ze kennen elkaar al vijftig jaar. De toneelspeler en de souffleur. Allebei ingehaald door de tijd: Fons speelt zelden nog een dragende partij en Johan verruilde het souffleurshok voor dat van de nachtportier. Aan het eind van de voorstelling drinken de oude vrienden nog een glas cognac. Samen zinken ze weg in een gedeeld verleden. Als de dochter van Fons met een gespierde donkere man de kleedkamer binnentorst, raakt de fles plots wel erg snel leeg. Glascherven springen in het rond, oude wonden worden opengereten en de droom nog een laatste keer King Lear te zijn komt dichterbij dan de bedoeling was. Wie zal uiteindelijk het laatste woord hebben? Samen met vriend en collega Lou Landré biedt Schneider ons een kijkje in de kleedkamer. Een plek waar geleefd, gedronken, gevochten, gelachen en gehuild wordt; een plek van bezinning waar zelfs familie de rust kan verstoren; de plek waar een oude acteur zijn gevecht voert tegen het vergeten.

MOTIVATIE EN WERKWIJZE

Nocturne had nergens anders dan bij het Nationale Toneel in première kunnen gaan, de bespeler van de acteursburcht van Nederland, de Koninklijke Schouwburg. In dit toneelstuk geschreven door de *vieux premier* Eric Schneider kijkt de bejaarde, bijna uitgerangeerde toneelspeler Fons van der Steen (Fonnie voor intimi en zijn fans) terug op een leven in de kunst. Dat terugkijken gaat niet van harte, maar een aantal gebeurtenissen deze avond dwingen hem daar toe. Wij in het publiek kijken maar wat graag mee. Toeschouwers zijn vaak meer geïnteresseerd in het leven achter de schermen dan in dat op het toneel. Dat blijkt keer op keer als je na afloop van voorstellingen met ze spreekt. Deze nieuwsgierigheid werd door Schneiders bittere komedie op intelligente en humoristische wijze bediend. Naast de tekst en natuurlijk het bijzondere spel van acteerkanonnen als Eric Schneider en Lou Landré, had het decor een prominente plek in deze voorstelling. In de zwarte doos van zaal 1 van het NT Gebouw hadden Franz Marijnen en Marco Viñals Bassols met uiterste precisie een kleedkamer en portiersloge gereconstrueerd: haveloos en levensrecht, zo ziet de achterkant van het toneel eruit. En met een meesterlijke *coup-de-théâtre* werd deze constructie tegen het eind van de voorstelling opgetrokken en kregen we uitzicht op de schouw-

burgzaal, een uitzicht vanaf het toneel. Over dit toneel zwierf inmiddels Fannie, ontdaan van al zijn illusies (en zelfs zijn vaderschap), als een koning Lear over de hei. Ten overstaan van een lege zaal moest deze hevig verwarde man het failliet van zijn leven erkennen. Aangrijpend, maar als toeschouwer kon je niet anders denken dan: rechtvaardig. Want als iets duidelijk werd, was dat dit acteerbeest in zijn tomeloze ambitie en narcisme minstens drie levens kapot had gemaakt, een portret uit het (toneel-)leven gegrepen.

PERS

Volkskrant

Toneel over toneel fijn feestje der herkenning

Het is een goed weerzien met deze twee gerenommeerde acteurs.

Het sterkst is Nocturne in de scènes waarin de twee oudere acteurs tegenover elkaar staan. Schneider als de egocentrische Fons, die worstelt met zijn leeftijd, is lekker bombastisch en ijdel, maar in een onbewaakt moment ook deerniswekkend in zijn persoonlijke strijd. En Landré is geweldig op dreef: lichtvoetig, geestig, teleurgesteld en vilein, met soepele tekstbehandeling. Hun haast organische samenspel staat dan voor een staaltje acteurstoneel zoals je dat niet zo heel vaak meer ziet.

Telegraaf

Regisseur Franz Marijnen zet de onderliggende emoties met poëtische beelden kracht bij in Nocturne.

Een ontroerende voorstelling waarin hoofdrolspeler Eric Schneider kwetsbaar schittert.

NRC

Een bittere komedie wilde Schneider schrijven. Daarin is hij meer dan geslaagd.

AD

Acteur Eric Schneider speelt magistraal in zelfgeschreven toneelstuk

Nocturne is een lekker speelstuk met humoristische dialoog. Het stuk biedt pakkend drama met dankbare rollen voor Lou Landré als de tot souffleur en nachtportier afgezakte collega en Oda Spelbos als de losgeslagen dochter

Speciale vermelding verdient het toneelbeeld. Met een spannend perspectief wordt er een mufte backstage-sfeer opgeroepen, resulterend in een apotheose met de schoonheid van een surrealistisch schilderij.

PUBLIEKSREACTIES

Hefdig, ontroerend, ingetogen, schitterend gespeeld, nee niet gespeeld, Schneider en Landré waren het! Zoals toneel hoort te zijn.

LANGE DAGREIS NAAR DE NACHT

van Eugene O'Neill
Grote zaal, reisvoorstelling
Aantal bezoekers: 7.300

James Tyrone Jaap Spijkers
Mary Tyrone Ariane Schluter
Jamie Tyrone Vincent Linthorst
Edmund Tyrone Tijn Docter
Cathleen Rosa Mee

ARTISTIEK TEAM

Regie Maaïke van Langen
Vertaling Tom Kleijn
Dramaturgie Karim Ameer
Decor Thomas Rupert
Licht Marc Heinz
Kostuums Dorien de Jonge

SYNOPSIS

Mary en James Tyrone smoren hun zoons in een deken van liefde en verwijten. De jongens komen niet los van het ouderlijk huis. In het huwelijk van hun ouders is altijd veel met de mantel der liefde bedekt: overspel en drankzucht van vader, morfine-verslaving van moeder. De jongemannen zijn te zeer beschadigd geraakt om zelfstandig een leven op te kunnen bouwen. Als bij de jongste zoon tuberculose geconstateerd wordt, dreigt het zorgvuldig opgebouwde kaartenhuis in elkaar te storten.

MOTIVATIE EN WERKWIJZE

Lange Dagreis naar de Nacht is het magnum opus van de Amerikaanse toneelschrijver Eugene O'Neill. Hij schreef het tegen het einde van zijn leven, maar gaf het toen niet vrij. Het was een te persoonlijke afrekening met zijn verleden geworden. Voor hemzelf had het schrijven louterend gewerkt, maar hij kon, wilde of durfde deze 'autobiografie' niet bloot te stellen aan de openbaarheid. Pas na zijn dood beleefde het stuk zijn wereldpremière in Stockholm, de stad waar hij twintig jaar eerder de Nobelprijs voor literatuur had ontvangen. Nog steeds heeft O'Neills kijk op zijn jeugd en het disfunctionele gezin waarin hij opgroeide niets aan kracht ingeboet. Niet vreemd dat Maaïke van Langen, na haar regie van *Bruid in de Morgen* van Hugo Claus, aan de slag wilde met deze tekst. Naast het weinig verheffende beeld van de hoeksteen van de samenleving, is er in beide stukken ook sprake van het spook van falend kunstenaarschap. Zowel Claus als O'Neill voeren vaders op die de ooit grote verwachtingen van hun kunstenaarschap niet hebben kunnen waarmaken. In de vaders lijken deze succesvolle, zeer grote schrijvers hun eigen angsten en onzekerheden aangaande hun talent een plek te hebben gegeven. Maaïke van Langen gaf zich bij lezing van het stuk onmiddellijk rekenschap van de enige valkuil; O'Neills wijdloopigheid. Er zou rigoureuus, maar zorgvuldig in het stuk geschrapt moeten worden. In de bestaande vertalingen was dit al gebeurd, vaak zeer discutabel. Daarom gaven we Tom Kleijn de opdracht een nieuwe vertaling te maken. Vervolgens werd uit zijn mooie en volledige vertaalde tekst met het rode potlood een hanteerbaar script gefileerd. Vorig seizoen speelden we de voorstelling reeds met enig succes in eigen huis onder de onvertaalde titel

Long Day's Journey into Night (zie jaarverslag 2008). Dit jaar volgde de geplande tournee door het land. Dit betekende voor de voorstelling een overgang van het vlakke vloertheater in het Nationale Toneel Gebouw naar het lijsttoneel van de schouwburgen. Deze overgang verliep redelijk soepel mede doordat hier in het decorontwerp reeds rekening mee gehouden was. Sterker nog: de verplaatsing naar de grote zaal deed de voorstelling zelfs beter tot zijn recht komen. De esthetiek, die de fysiek grotere afstand tussen publiek en spelers teweeg brengt, verhield zich in de grote zaal erg mooi tot de schitterende literaire tekst van O'Neill en was op zich al reden genoeg om deze voorstelling nogmaals of alsnog te komen bekijken.

PERS

Volkskrant

Uiterst genietbare ellende

NRC

Van Langen bouwt spanning zorgvuldig op

AD

Ariane Schluter weergaloos. Jaap Spijkers aandoenlijk.

PUBLIEKSREACTIES

Voor de pauze fantastisch. Na de pauze een stuk minder. Wij hadden meer een climax verwacht.

Een prachtige kijk in de chaos en ondergang van een gezin. Het vrij kale toneel laat volledige concentratie op de personages toe. Reductie tot geest en emotie. Ik heb genoten!

REPERTOIRE

ROMEO & JULIA

van William Shakespeare
Grote zaal, reisvoorstelling
Aantal bezoekers: 16.000

De vorst Antoinette Jelgersma
Mercutio, edelman, lid van de vorstelijke familie,
vriend van Romeo Jeroen Spitzenberger
Paris, een jonge edelman, lid van de vorstelijke
familie Xander van Vledder
Lady Montague Mirjam Stolwijk
Romeo, haar zoon Marwan Kenzari
Benvolio, neef van Romeo Jochum ten Haaf
Capulet Han Kerckhoffs
Lady Capulet, zijn vrouw Harriët Stroet
Julia, hun dochter Sophie van Winden
Tybalt, neef van Lady Capulet Xander van Vledder (d)
Voedster van Julia Mirjam Stolwijk (d)
Peter, dienaar van de voedster Johan Vanderpol
Sampson, dienaar bij de Capulets Kevin Schoonderbeek
Broeder Lorenzo Pieter van der Sman
Broeder Giovanni Jeroen Spitzenberger (d)
Apotheker Antoinette Jelgersma (d)

ARTISTIEK TEAM

Regie Johan Doesburg
Vertaling Frank Albers
Dramaturgie Karim Ameur
Decor Niek Kortekaas
Licht Reinier Tweebeeke
Kostuums Dorien de Jonge, Iris Elströdt
Muziek Paleis van Boem

SYNOPSIS

Het is een zomerse dag en smoorheet in de straten van Verona. Leden van twee vooraanstaande familieclans uit de stad, de Montagues en de Capulets, komen elkaar tegen op het centrale plein. Tussen de twee families bestaat al generaties lang een bloedige vete. Er ontstaat een schermutseling. Passanten en sympathisanten van beide families doen het straatgevecht verder uitdijen. Wanneer ook de ouders van Romeo en van Julia zich met de zaak komen bemoeien, kan de vorst net op tijd verhinderen dat het geweld verder escaleert. Deze geeft een duidelijke waarschuwing af; een volgende keer wacht de familie-oudsten de doodstraf. De heethoofden worden heengezonden.

Diezelfde avond besluit Romeo in te breken in het jaarlijkse feest van de Capulets. Hij is waanzinnig verliefd op... Rosalinde. Haar hoopt hij daar te vinden. Maar als hij oog in oog komt te staan met Julia is het liefde op het eerste gezicht. Rosalinde is onmiddellijk vergeten. Romeo en Julia worden aartsgevaarlijk verliefd. Vanaf dat moment stapelen de fatale gebeurtenissen zich in hoog tempo op. Als Romeo in een tweegevecht de moordenaar van zijn vriend Mercutio doodt, wordt hij veroordeeld tot ballingschap.

MOTIVATIE EN WERKWIJZE

Johan Doesburg heeft met het Nationale Toneel een reputatie opgebouwd als het gaat om Shakespeare. Nu kuste hij *Romeo en Julia* tot leven. Net als zijn voorgaande Shakespeares zou ook *Romeo en Julia* een ambitieuze productie worden waarin een diepgravende regie en een zo groot mogelijk en kwalitatief hoogstaand ensemble zich zou bewegen in een spectaculair mobiel decor. Een hele wereld werd op de planken van de schouwburgen in heel het land gepresenteerd. Een wereld in al zijn geledingen, zowel naar leeftijd als sociale status. Een wereld dus waarin een zo divers mogelijk schouwburgpubliek zich zou moeten kunnen herkennen. Jong of oud, man of vrouw, intellectueel of amusementszoeker. Het voor onze tijd toegankelijk en begrijpelijk maken is nooit een louter esthetische exercitie, Shakespeare blijft natuurlijk een reservoir van kennis over de wereld en het leven. Zijn inzichten in ons denken en handelen hebben nog niets aan scherpte en belang ingeboet. Ze overstijgen met gemak de vier eeuwen die ons van hem scheiden. Het was tijdens de repetities interessant om te zien, dat datgene wat Shakespeare tot thema van *Romeo en Julia* heeft gemaakt, de totaal andere belevenis van liefde door jong en oud, dat die kloof zich ook nu nog openbaarde. In vaak heftige discussies hielden de jonge acteurs brandende pleidooien over de kracht van onvoorwaardelijke liefde, terwijl de ouderen zo hun vraagtekens zetten bij de houdbaarheid ervan. *Romeo en Julia* zijn de fundamentalisten in de liefde die zich met huid en haar aan elkaar uitleveren, hun ouders rationaliserende pragmatici, die in alles wat ze doen vooral met de buitenwereld rekening willen houden. Repeteren bij Johan Doesburg is in de eerste weken vooral praten; hartstochtelijk discussiëren, persoonlijke bekentenissen doen en verbanden tussen het stuk en ons leven en maatschappij leggen. In het open klimaat dat hierin ontstond, werden in de tweede helft van de repetitieperiode de tekst en het drama

eigen gemaakt. En zo ontstond er een heftige voorstelling die met veel succes door het land zou toeren.

PERS

Den Haag Centraal

Bruisende 'Romeo en Julia' voor een jong publiek
Deze 'Romeo en Julia' is een verrassend, prikkelend en amusant spektakel

Spits

leuk en verrassend

AD

Romeo en Julia swingt bij het Nationale Toneel regie van Johan Doesburg is snel, bruisend en aanstekelijk
Marwan Kenzari en Sophie van Winden, een mooi koppel, spelen met zwier
sprankelend, licht, humoristisch en toegankelijk

GPD

opvallend komisch
Doesburg zet de spelers aan tot jeugdig spel en bronstige lol

Trouw

Bewonderenswaardige nieuwe vertaling, prachtige lofzang

Telegraaf

soepele nieuwe vertaling, kleurrijk en energiek

NRC

Geboeid door vaardig, soms briljant toneelspel

PUBLIEKSREACTIES

Deze moderne versie was een aangename verrassing. De mix van modern en klassiek taalgebruik maakte het goed te volgen, alhoewel er wat mij betreft meer gebruik van rijmschema's had mogen plaatsvinden. Prachtig gedaan!

Een fantastische voorstelling; boeiend tot het einde en met enkele zeer ontroerend gespeelde momenten. Hebben genoten van de creatieve vertaling en de rijmvondsten. Ook onze beide pubers vond het een chille avond en hebben gelachen. Complimenten nog voor de prachtige ritmiek met de beide decorsteigers.

GLENN GOULD

van Franz Marijnen
Vlakke vloer, kleine zaal NTGebouw
Aantal bezoekers: 1.700

Glenn Gould Stefan de Walle
Interviewer Rosa Mee
De jonge Glenn Pieter Verhulst,
Sebastiaan de Jong, Sander Lekkerkerk

ARTISTIEK TEAM

Regie en tekstsamenstelling Franz Marijnen
Muziek Alain van Zeveren
Dramaturgie Karim Ameur
Decor Marcos Viñals Bassols
Licht Jan Harm Wagner
Kostuums Iris Elströdt

SYNOPSIS

De succesvolle voorstelling over de excentrieke pianist die hartje zomer nog een winterjas droeg, bij zijn optredens zo karakteristiek op een lage kruk zat en voor het publiek duidelijk hoorbaar meeneuriëde. Alsof hij voor niemand behalve zichzelf speelde. Op 32-jarige leeftijd besluit deze virtuoos de 'gevaaren' van de concertzaal, waar ieder moment iets kan gebeuren, te verruilen voor de veilige wereld van de geluidsstudio. Daar hoopt hij datgene te benaderen waar hij altijd al naar heeft gereikt: perfectie.

MOTIVATIE EN WERKWIJZE

De fascinatie van Franz Marijnen voor de grote Canadese pianist gaat terug tot in de jaren zestig toen hij voor het eerst zijn muziek hoorde. Het was liefde op het eerste gehoor. Al jaren wilde Marijnen een voorstelling maken rondom deze man, de muzikant-kluizenaar, die zulke pregnante vertolkingen van Bach, Beethoven en Schönberg op zijn naam had staan. En die een unieke kijk op de muziekgeschiedenis en de muziekpraktijk had. Na een aantal jaren als concertpianist trok Gould zich uit het actieve leven terug en maakte alleen nog maar plaat- en radio-opnamen. Alleen in de beslotenheid van de geluidsstudio kon hij zijn ideaal van de perfecte uitvoering verwezenlijken. Marijnen wilde Goulds leven en werk onder de loep nemen om te begrijpen wie die man toch was, hoe zijn genie hem groot maakte en waar het hem in de weg zat. Marijnen: "ik ben altijd gefascineerd geweest door rare vogels die zo intens voor hun kunst leven, soms met de dood tot gevolg. Bataille, Bacon, Pasolini, Lautréamont en ook Gould; mensen die alles opofferen voor dat wat ze aan het doen zijn. Verder speelt ook een soort professionele afgunst mee in Marijnens fascinatie voor Gould. Een kunstenaar die, anders dan een regisseur, niemand nodig had om zijn vak uit te oefenen en die onmiddellijk kon genieten van zijn eigen spel. "Ik durf te zeggen dat ik stinkjaloers ben op die totale overgave. Wat zou ik graag 's avonds moe thuiskomen, en zomaar een fuga van Bach kunnen spelen.

De eerste weken van de repetities gingen op aan het beluisteren van plaatopnames, het bekijken van documentaires en het lezen van teksten van en over Glenn Gould. Zo ontstond langzamerhand een mozaïek van teksten, verhaallijnen en muzikale

intermezzi, die het verhaal van een voorstelling werden. Filosofische bespiegelingen over het "derde oor" werden afgewisseld met een lofzang op Barbara Streisand en een aantal aangrijpende, misschien nooit voltooide maar in ieder geval niet verstuurde liefdesbrieven aan onbekend gebleven geliefdes. Een voorstelling die met zoveel liefde gemaakt wordt, moet wel prachtig zijn. Dat dit inderdaad het geval was bleek uit de uitverkochte zalen tijdens de eerste speelperiode vorig jaar en de herneming dit jaar. Gelukkig zijn we in de gelegenheid voor het derde achtereenvolgende seizoen, Stefan de Walle nogmaals in de huid van Gould te laten kruipen. In april 2010 volgt de tweede reprise.

PERS

Elsevier

Dat die voorstelling nu wordt hernomen, is volkomen terecht, want Marijnen heeft er een meesterlijke muzikale toneelavond van gemaakt.

Acteur Stefan de Walle vertolkt het excentrieke pianogenie met precies de juiste mix van exaltatie en mensenschuwheid. Glenn Gould is een smaakvolle, prettig afgewogen voorstelling.

NRC

Stefan de Walle vertolkt Gould op voortreffelijke wijze, wars van de vele excentrieke gedragskenmerken die hem aankleven. En toch is hij helemaal Gould, oprecht, authentiek, intrigerend.

Schitterend acteert Stefan de Walle de wanhoop van Gould als zijn streven naar perfectie door één eigen misslag op de piano wordt gedwarsboomd.

Glenn Gould is een grootse voorstelling.

Trouw

Een meesterlijk portret van de eenzame pianist Glenn Gould. Een bewogen spelende De Walle die ons bijna twee uur lang aan onze stoelen kluistert.

Zijn wanhoop over de concertpraktijk geeft De Walle prachtig weer.

En het is prachtig hoe we De Walle pas op het allerlaatst het vermaarde 'hummen' van Gould tijdens zijn opname horen brengen.

Een meesterlijk portret

Telegraaf

Het stuk zal voor veel mensen een prettige kennismaking met Gould zijn.

Glenn Gould is bovenal een integer portret van een muzikaal genie.

Volkskrant

De Walle imiteert de fameuze pianist perfect.

De Walle speelt deze contactgestoorde en hypochondrische man met een gepaste intensiteit.

PUBLIEKSREACTIES

Fantastische voorstelling met werkelijk een fenomenale prestatie van Stefan de Walle. Iedereen moet proberen dit nog te kunnen komen bewonderen. Echt een hoogtepunt van dit theaterseizoen!

Fenomenaal! Slechts superlatieven zijn van toepassing op deze geniale prestatie van Stefan de Walle. Mooie bijrol Rosa. Hoe De Walle zich volledig laat (op)gaan in de personage is ongekend. Wat had ik graag deze voorstelling nog eens bezocht, maar helaas uitverkocht t/m a.s. zondag! Wat een pech maar ik voel mij bevoorrecht dit mee te hebben gemaakt. Stefan de Walle: zeer veel dank en alle respect!

REPERTOIRE

PARASIETEN

van Marius von Mayenburg
Vlakke vloervoorstelling, kleine zaal NT Gebouw
Aantal bezoekers: 1.700

Ringo Jorre Vandenbussche
Betsi Çigdem Teke
Friderike Anniek Pfeifer
Petrik Bas Keijzer
Multscher Jobst Schnibbe

ARTISTIEK TEAM

Regie Susanne Kennedy
Vertaling Alexander Schreuder
Dramaturgie Marit Grimstad Eggen
Decor Katrin Bombe
Geluidsontwerp Richard Janssen
Kostuums Lotte Goos
Licht Jan Harm Wagner

SYNOPSIS

'Parasieten' is aanvankelijk een verhaal over stellen. Over twee zussen en hun echtgenoten. Aan de ene kant is er Friderike die het verschrikkelijk vindt om zwanger te zijn en vergeefs de aandacht probeert te trekken van haar man Petrik. Aan de andere kant is er Betsi, getrouwd met Ringo, die het niet meer verdraagt afhankelijk te zijn van zijn vrouw sinds hij vanwege een auto-ongeluk aan een rolstoel is gekluisterd. Op een dag klopt Multscher aan, degene die de fatale auto bestuurde. Uit schuld bewustzijn probeert hij Ringo met alle geweld het leven terug te geven waarvan hij vindt dat hij het hem heeft ontstolen. Hij gebruikt zijn slechte geweten echter ook om zichzelf nog een keer zin in het leven te verschaffen.

Alle vijf kronkelen ze om elkaar, slaan elkaar, haten elkaar. Maar omdat ze elkaar nodig hebben, hokken ze bij elkaar. Ze leven allemaal ten koste van de ander. Zo houden ze elkaar in balans. Parasieten zijn ze, profiteurs.

MOTIVATIE EN WERKWIJZE

Op zoek naar nieuwe Europese theaterteksten die op een originele wijze uitspraken doen over onze huidige samenleving kwamen we uit bij het stuk *Parasieten* van Marius von Mayenburg (1972), een van de belangrijkste hedendaagse Duitse toneelauteurs. Von Mayenburg wordt in heel Europa gespeeld. In zijn stukken verbrijzelt hij veel van onze taboes. Zijn schriftuur is rauw, zintuiglijk en gewelddadig. Het zijn teksten, eerder fragmenten, die je opwinden. Ze zijn niet moreel correct, soms uitgesproken cynisch, soms zeer poëtisch en altijd eerlijk. Von Mayenburg roept met zijn taal en personages een levensgevoel op dat wij allemaal kennen. De personages zijn het product van de moderne, 'verrotte wereld', zonder hoop, zonder spiritualiteit, met alleen maar 'al die rotzooi'. Die rotzooi gooien ze ons in het gezicht. Maar diep daaronder voelt men bij deze mensen de hunkering naar zachtheid, naar menselijkheid, naar liefde. Hun vitale levensenergie, een overlevingsdrang die men alleen maar vindt wanneer men ten prooi is aan opperste wanhoop, uit zich in pikzwarte, bijtende humor.

Regisseur Susanne Kennedy (1977) die tot de jongste generatie Nederlandse theatermakers behoort en een van onze vaste regisseurs is, regisseerde *Parasieten*. Ze werkte met haar vaste artistieke team, met leden van het ensemble van het NT en gast-acteurs. De voorstelling maakte een diepe indruk. Het meesterlijke toneelbeeld van de jonge vormgeefster Katrin Bombe bestond uit een ruimte die het midden hield tussen een terrarium en een verlaten sauna. Achter (onzichtbaar) glas zag men de personages ageren. Het beeld straalde een verstikkende hitte uit. De opzet van Susanne Kennedy's regie was of het mogelijk is om naar geweld te kijken zonder oordeel: 'Ik wil graag geweld tonen zonder er een oordeel over te vellen. Zonder het te proberen goed te praten, geen excuses te verzinnen voor de geweldplegers. Gewoon geweld als gegeven bestuderen.' Daarin slaagde ze glansrijk. De zorgvuldige regie, het overwegend voortreffelijke spel en het sinistere toneelbeeld spanden als in een onheilskorset samen, in een poging de bezoeker in een wurggreep te krijgen. En dat lukte.

PERS

NRC / NRC.next

'Gruwelijk originele goede voorstelling ... voelt als een heftige en shockerende achtbaan.'

De zwetende sfeer past mooi bij de apocalyptische sfeer van het stuk. Je kunt eindeloos naar dit plaatje vol misvormden kijken.

Telegraaf

'Von Mayenburgs proza is op morbide wijze humoristisch. De regisseuse en acteurs benutten die kwaliteit ten volle.'

Trouw

Het kale, sauna-achtige decor met vuilgele tegels past goed bij die vervreemdende combinatie van passie, haat en wanhoop. De voorstelling straalt een intense hitte uit, die zowel loom als agressief maakt. En die gek genoeg walging en hilariteit opwekt. Het is een inktzwarte en ook herkenbare tekst.'

Volkskrant

De acteurs weten je mee te zuigen in hun zwarte wereld. De ijzeren consequentie van de regie en het fysieke spel dwingen respect af.'

Toneel.blog.nl

'Een uiterst origineel vormgegeven en goed geacteerd voorstelling.'

PUBLIEKSREACTIES

Top gespeeld. De harde dialogen worden heel rustig gebracht, maar doen PIJN en soms zijn ze heel grappig, maar weer zo schrijnend dat je bijna niet durft te lachen. Waanzinnig decor by the way!

Voor een 2e maal de voorstelling gezien en weer genoten van de schitterende acteerprestaties, knap geregisseerd, mooi decor. Chapeau ! Nationale Toneel geeft in een seizoen een schitterende verscheidenheid aan stukken!

ULTIMO

van Alessandro Baricco
Grote zaal, reisvoorstelling in co-productie
met Orkater
Aantal bezoekers: 9.000

Met Ariane Schluter en Porgy Franssen

ARTISTIEK TEAM

Regie Dirk Groeneveld
Muziek Harald Austbø
Vertaling Manon Smits
Dramaturgie Karim Ameer
Kostuumontwerp Bodo Breg
Compositie David Dramm
Lichtontwerp Stefan Dijkman
Decorontwerp Michiel Voet

SYNOPSIS

Ultimo is een dromer met een curieuze obsessie: de aanleg van het volmaakte autorace-circuit. De berooide Russische prinses Elizaveta was eens Ultimo's grote, onbeantwoorde liefde. Na ruim twintig jaar beseft ze dat ze Ultimo destijds als geliefde is misgelopen en begint een speurtocht naar zijn circuit. Wanneer Elizaveta dit daadwerkelijk heeft gevonden, maakt ze een rit in haar Jaguar over Ultimo's levensproject en verliest ze zich nog één keer in zijn leven.

De geschiedenis van Ultimo voert de toeschouwer door de vorige eeuw, van het Italië van de jaren twintig via het Amerika van de jaren dertig naar de sixty's in Engeland.

MOTIVATIE EN WERKWIJZE

Ultimo was een gedroomde samenwerking met Orkater. Aan hun expertise op het gebied van muziektheater en boekbewerkingen, zouden wij ons steentje bij kunnen dragen. De intrigerende roman 'Dit verhaal' van de hedendaagse Italiaanse schrijver Alessandro Baricco zou de basis zijn. Regisseur Dirk Groeneveld en acteur Porgy Franssen hadden al twee keer eerder een boek van deze erudiete vertelvirtuoos voor het toneel bewerkt met 'Zijde' en 'Novecento'. Ultimo zou de derde in een reeks boeiende Baricco-adaptaties van dit tweetal worden. Namens het Nationale Toneel namen actrice Ariane Schluter en dramaturg Karim Ameer deel aan het proces van bewerken dat aan de repetities vooraf ging. Het was een fascinerend proces om de tekst van deze roman van 271 pagina's terug te brengen tot een script van zo'n 50 pagina's, en toch het wezen van het boek intact te laten. De voorstelling ging over de verstrooide aanblik die onze levens in retrospectief bieden. Samenhang en betekenis in het leven, die in de literatuur vaak gesuggereerd wordt, wil Baricco ons maar zeggen, dat is letterlijk een romantisch idee. Dirk Groeneveld dacht van meet af aan ook na over de vormgeving van de voorstelling en als Orkateriaan natuurlijk ook over de muzikale inbreng. Het waren de twee andere pijlers die bij het bewerken in een vroeg stadium werden 'meegenomen'. Componist David Dramm maakte een fascinerende muzikale equivalent van de levensreis die het hoofdpersonage Ultimo maakt. Waar de muziek in

het begin, een heel etherisch gespeelde suite van Bach is, door de virtuoze cellist Harald Austbø in de voorstelling live uitgevoerd, desintegreert deze meer en meer naarmate de voorstelling vordert. Op het eind gaat de cellist als een rockende wildeman tekeer op zijn instrument. Beeldend kunstenaar en scenograaf Michel Voet ontwierp een toneelbeeld, dat zowel een tamelijk realistische plek was waar eerst door de personages gewoond zou kunnen worden om vervolgens na de grote oversteek van Ultimo naar de VS zoïets als de Grand Canyon te suggereren, en tegen het eind van de voorstelling de maquette van het ultieme racecircuit was waar zijn maker Ultimo zijn hele leven aan had gewerkt.

PERS

Trouw

'wonderlijk en wonderschoon in de voorstelling is de klank van harmonie'

'het zindert in het spel van Ariane Schluter en Porgy Franssen'

Telegraaf

'spannende dialogen, voortreffelijke acteurs zorgen ervoor dat je telkens op het puntje van je stoel zit' 'Prachtige voorstelling'

AD/Haagsche Courant

'Franssen en Schluter laten het publiek op het puntje van de stoel zitten'

'Muzikant Harald Austbø weet met cello en stem een heel combo neer te zetten. Ofwel hoe minimalistisch muziektheater heel groots kan uitpakken.'

Volkskrant

'Schluter en Franssen rasvertellers, die een zin vleugels kunnen geven.'

PUBLIEKSREACTIES

Ik heb het nog nooit meegemaakt dat bij het begin van en tijdens het applaus na de voorstelling iedereen voor mij, naast mij, achter mij zich hoorbaar in superlatieven uitdrukte: wat mooi, wat prachtig, geweldig die cellist op het eind, wat een spel enz. En dat gold voor ons ook! En ook een grote pluim voor de decorbouwer.

Wederom naar het Toneelkwartier met een geweldige voorstelling. Wat een top bezetting. En niet te vergeten de muzikant, de cellist. Ook een compliment voor de bedenker van het decor. Een geweldige avond gehad.

Laura van Dolron

als Laura van Dolron
In het drieluik
Welk stuk?, *Mijn naam is Rachel Corrie* en
Iemand moet het doen.
Vlakke vloervoorstellingen, kleine zaal NT Gebouw
Aantal bezoekers: 2.100

Laura van Dolron, geboren in 1976, is de theater-
maakster van het moment. Als multi-talent schrijft,
regisseert en speelt ze haar eigen voorstellingen. Ze
maakt gebruik van een unieke, door haar uitgevonden
theatervorm *stand-up philosophy*: een snelle montage
waarin vragen en antwoorden over de wereld in al
zijn uitingen over elkaar heen buitelen. Het resultaat
zijn intelligente, bevlogen en maatschappelijk
geëngageerde voorstellingen waarin hard nadenken
en harde humor hand in hand gaan

en waarvoor ze zeer geprezen wordt. Zo sprak de
jury van de Erik Vosprijs: "Laura van Dolron is een
kunstenaar die midden in de wereld staat en deze op
een onconventionele, vlijmscherpe en zeer persoon-
lijke wijze beschouwt en van commentaar voorziet.
De grote concentratie op de inhoud geeft een nieuwe
richting aan het theater."

Het Nationale Toneel bood Laura van Dolron in
seizoen 2008–2009 een plek aan om als artist in
residence een nieuwe voorstelling te ontwikkelen.
Deze uitnodiging past in onze filosofie om jong
talent kansen te geven en daarmee binnen het
gezelschap ruimte te creëren voor het experiment dat
het 'grote toneel' van nieuw voedsel kan voorzien.

Een eerste gedachte van Van Dolron was dat deze
nieuwe voorstelling zou kunnen gaan over haar

verhouding tot het spelen van repertoire. Laura van Dolron als theatermaakster en 'luis in de pels' van het grootste repertoiregezelschap. Maar gaandeweg de gesprekken tussen Van Dolron en directeur Evert de Jager veranderde het idee in een solovoorstelling die meer zou moeten reageren op de thematiek in het werk dat Laura van Dolron eerder had gemaakt: twee cruciale voorstellingen in haar loopbaan getiteld: *Welk Stuk?* en *Mijn naam is Rachel Corrie*. Deze twee voorstellingen waren nog niet in Den Haag te zien geweest en boden een goed inzicht in het nog jonge maar indrukwekkende oeuvre.

Aldus werd besloten. Tijdens de repetitieperiode van de nieuwe voorstelling, die als titel meekreeg 'Iemand moet het doen', werden in het Nationale Toneelgebouw eerst *Welk stuk?* en *Mijn naam is Rachel Corrie* door Laura van Dolron gespeeld om het Haagse publiek kennis met haar theater te laten maken. Vervolgens ondernam Laura, naar aanleiding van deze voorstellingen, een aantal reizen om antwoord te krijgen op de vragen die in deze voorstellingen opgeworpen worden. Vragen en de zoektocht naar antwoorden zouden vervolgens het onderwerp zijn van de nieuwe voorstelling *Iemand moet het doen*.

Welk Stuk?

van Laura van Dolron

ARTISTIEK TEAM

Concept, regie en uitvoering Laura van Dolron
Dramaturgie Celine Buren
Spelcoach Jantien Koenders
Licht Paul in het Veld

SYNOPSIS

Laura van Dolron deelt elke avond het podium met een ander om live een voorstelling op het lijf van haar medespeler te maken. Laura heeft geen idee wie die ander is en die ander heeft op zijn of haar beurt geen clou in welk stuk hij of zij terecht komt. Zo wil zij zichzelf en haar onwetende tegenspeler zo oprecht mogelijk laten zien aan ons, het publiek.

MOTIVATIE EN WERKWIJZE

Laura van Dolron toont in de voorstelling het fenomeen acteren, een rol spelen. In hoeverre kan iemand oprecht zijn op toneel? De opzet is dat ze iedere avond met een haar onbekende tegenspeler een uur lang een voorstelling speelt. Zij kent de

voorstelling, haar gast van die avond niet. Hij weet alleen dat hij met Laura gaat spelen. Tijdens de eerste minuten van de voorstelling leert Laura haar gast kennen. Wat volgt is een theateraal onderzoek naar in hoeverre de gast zich vrij voelt om zich op het toneel over te geven aan 'regisseur' Laura van Dolron. Voor een publiek. Zij wil haar onwetende tegenspeler zo oprecht mogelijk laten zien. Ze maakt als het ware live een voorstelling op het lijf van haar tegenspeler.

Er werden vijf voorstellingen van *Welk Stuk?* in het Nationale Toneelgebouw gespeeld.

PERS

Theaterjournaal

Van Dolron buit alle mogelijkheden van het onderzoek naar manipulatie, oprechtheid en authenticiteit op een intelligente en originele manier uit.

Toneelblog.nl

Must see: de luis in de pels! Het publiek is van het begin tot eind in de ban van deze ontwapenende theatermaakster. Het is moeilijk om niet van haar te houden.

Mijn naam is Rachel Corrie

van Alan Rickman/ Katherine Viner

ARTISTIEK TEAM

Spel en vertaling Laura van Dolron
Dramaturgie Celine Buren
Licht Paul in het Veld

SYNOPSIS

Het verhaal van de 23-jarige Amerikaanse studente Rachel Corrie die besloot naar de Gazastrook te vertrekken om daar Palestijnse burgers te helpen. Toen een bulldozer van het Israëliëse leger Palestijnse huizen dreigde plat te walsen, wierp Rachel zich als levend schild ervoor, met fatale afloop. Een ongeluk volgens het Israëliëse leger. Maar omstanders dachten daar anders over.

MOTIVATIE EN WERKWIJZE

In 2008 vertaalde en speelde Laura van Dolron eerder bij het Noord Nederlands Toneel de controversiële toneeltekst van Alan Rickman en Katherine Viner *My Name is Rachel Corrie*, een montage uit de dagboeken en correspondentie van het Amerikaanse

tienermeisje Rachel Corrie. Laura wilde met dit stuk niet zozeer de Palestijnse zaak verdedigen als wel het publiek met het meisje Rachel bekend maken, een gevoelige tiener die op zoek was naar haar eigen identiteit. Een van die rijke middenklasse-meisjes dat denkt dat ze naar de derde wereld moet gaan om haar leven zin te geven.

Laura van Dolron staat als Rachel op het podium en niet als zichzelf. Dat is een groot verschil met haar eerdere werk. Ze zit in het keurslijf van de monoloog en maakt niet veel gebruik van de relativerende grappen en grollen van de stand-up filosofie. Het werken aan dit stuk levert een rare paradox op: 'Aan de ene kant geeft Rachel me het gevoel dat wat ik doe, namelijk theater maken, niet genoeg is. Het gevoel dat ik net als zij de wereld in moet gaan om hén te beschermen die dat zelf niet kunnen. Aan de andere kant geloof ik dat theater op zijn best is als het ons kennis laat maken met mensen als Rachel. Mensen die ons hoop geven en inspireren. Natuurlijk heeft elk verhaal twee kanten. Rachel Corrie daagt ons uit te kiezen. Van haar alleen een marteelaar maken zou te gemakkelijk zijn. Juist omdat zij is zoals jij en ik.'

Tijdens het maken en spelen van deze voorstelling groeide haar nieuwsgierigheid naar de complexe Israëliësch-Palestijnse kwestie. Voor de voorstelling 'Iemand moet het doen' besloot ze dan ook een week naar Jeruzalem te gaan.

PERS

Dagblad van het Noorden

Een bijzondere en indringende voorstelling die iets losmaakt. Zo puur en intens.

Anja Meulenbelt

Het is een feit dat we soms overspoeld raken door de ellende van de wereld, de beelden komen niet meer aan, het aantal doden blijft een aantal. En dan precies is het leven van een jong meisje wat je precies in je hart raakt. Ga erheen!

Toneelblog.nl

Laura van Dolron schittert weer!

t.Blog. Martijn Groendijk

De toeschouwers wachten een ogenblik met ademhalen voordat het terechte applaus weerklinkt.

Iemand moet het doen

van Laura van Dolron

ARTISTIEK TEAM

Tekst/concept/spel Laura van Dolron

Dramaturgie Rezy Schumacher

Licht Paul in t Veld

SYNOPSIS

Elke voorstelling van Laura van Dolron is een nieuwe ontdekkingstocht. Zo ook 'Iemand moet het doen'. Ze maakt deze voorstelling in het Nationale Toneelgebouw in Den Haag. Na hier met veel succes haar voorstellingen 'Welk Stuk en Mijn naam is Rachel Corrie' gespeeld te hebben om kennis te maken met het gebouw, zijn bewoners en het Haagse publiek, gaat ze op reis. Vier heel verschillende reizen. Doel van deze tochten: mensen zoeken en vinden die spirituele en filosofische antwoorden hebben en misschien ook oplossingen voor de problemen waarmee de mensheid te kampen heeft.

Dat ze zich in 'Iemand moet het doen' stuk zal bijten op de resultaten van haar onderzoek is het ingecalculerde risico en ligt voor de hand. De weg er naar toe en hoe ze het doet, maakt het theateraantal interessant.

MOTIVATIE EN WERKWIJZE

Laura van Dolrons uitgangspunt voor de nieuwe voorstelling voor het Nationale Toneel was: oplossingen vinden voor de problemen waarmee de mensheid – en Laura van Dolron op de eerste plaats – te kampen heeft.

Naar aanleiding van 'Welk stuk?' vertrekt ze naar Thailand om daar tijdens een retraite in een stilteoord antwoord te krijgen op de vraag of een mens überhaupt wel in staat is om 'waar' te zijn, om geen rol te spelen. Naar aanleiding van Rachel Corrie heeft ze vragen over het Israël-Palestinaconflict en daarom reist ze naar Jeruzalem. Van Jeruzalem gaat het naar het Spaanse eiland Formentera waar een kluzenaar leeft die een alternatief voor het kapitalistische systeem ontwikkelt. Tenslotte moet ze nog een weekend naar Groningen voor een cursus 'Hoe zet je woede om in liefde?' die ze echter halverwege afbreekt. Haar woede blijkt niet groot genoeg. Met een volle rugzak aan informatie keert ze terug naar Den Haag en begint de grote lappen tekst die ze tijdens haar reizen heeft opgeschreven uit te werken

in een script dat een denkparcours uitstippelt dat uit is op de oplossing van de problemen waarmee de mensheid te kampen heeft. Op dit veel te hooggestelde doel loopt ze natuurlijk stuk, maar de weg erheen is fascinerend. En daar ging het om. En dit fascinerende 'heen en weer, tenzij, maar ook, en toch' is wat de voorstelling is geworden. Een voorstelling die meer dan anderhalf uur een zoekende persoon op het toneel liet zien, die de toeschouwers in zijn greep hield tot en met de enkele minuten indrukwekkende stilte op het einde.

De introductie en eerste nieuwe voorstelling van Laura van Dolron in Den Haag was een succes. Binnenshuis had iedereen plezier in deze vrolijke, uitdagende en dappere persoonlijkheid met een heel eigen manier van werken. Vooral de openheid van de samenwerking en de interesse en zorg om het publiek vielen in goede aarde. Het publiek – jong en oud – was eigenlijk om dezelfde reden dolenthousiast en sloten de theatermaker in het hart.

PERS

NRC.next / NRC Handelsblad

Aanbevolen!

Volkskrant

Deze cabaretseke monoloog is haar meest serieuze en persoonlijke tot nu toe.

CJP

Een bijzonder en scherpzinnig stuk.

Deadline.nl

Niet vaak zie je een theatermaakster zo ontwapenend en kwetsbaar op het podium staan. Daar zou een voorbeeld aan genomen moeten worden.

Theatercentraal.nl

Van Dolron windt de toeschouwers om haar vingers.

De Telegraaf

Een innemende vertelster.

Cultureel Persbureau

Van Dolron is slim, ad rem, geestig en weet haar publiek meesterlijk in allerlei onverwachte denkrichtingen te duwen.

PUBLIEKSREACTIES

Een haiku voor Laura: Kreeg ik een glimlach toen ik woensdag voor jou kwam? Ik kom nog een keer. (Petrarca kende de haiku nog niet)

Mooie voorstelling, intiem met weinig poespas. En heel grappig & eerlijk! Het zet ook fijn aan het denken ;).

EQUUS

van Peter Shaffer

Grote zaalvoorstelling, reisvoorstelling

Aantal bezoekers: 7.800

Alan Strang Xander van Vledder

Martin Dysart, psychiater Pieter van der Sman

Frank Strang, vader Jobst Schnibbe

Dora Strang, moeder Antoinette Jelgersma

Hesther Salomon, kinderrechter Nele Van Rompaey

Jill Mason Eva Marie de Waal

Harry Dalton, manegehouder Ben Ramakers

Alice, verpleegster Anne Rats

Nugget Ruben Solognier

Trooper Maarten van Grootel

Shadow Jerrel Houtsnee

ARTISTIEK TEAM

Regie Johan Doesburg

Vertaling Johan Boonen

Dramaturgie Costiaan Mesu

Toneelbeeld Niek Kortekaas

Kostuums Dorien de Jonge

Licht Reinier Tweebeeke

Muziek Harry de Wit

Choreografie / Video Betsy Torenbos

SYNOPSIS

De zeventienjarige patiënt in het stuk - Alan Strang - begaat een onbegrijpelijke gruweldaad: op een nacht steekt hij zes paarden de ogen uit met een metalen pin. Zes nodeloos verminkte dieren. In en in verdrietige verzorgers. Aan zichzelf twijfelende ouders. Waarom doet zo'n jongen dat? Gaandeweg komen we erachter dat Alan's misdaad de climax vormt van een nogal afwijkend normaliteitsbesef. We ontdekken dat hij 's nachts graag naakt op een paard rijdt. Dat hij denkt dat in het paard een God huist. Voor deze God voert Alan extatische rituelen uit die een samenraapsel lijken te zijn van elementen uit het Christendom, eeuwenoude mythologie en de ruitersport; alles overgoten met een flinke dosis erotiek. Het toneelstuk ontpopt zich als *soul detective* waarin langzaam maar zeker de fundamenteën van Alan's abnormale wereldbeeld blootgelegd worden.

MOTIVATIE EN WERKWIJZE

Equus is een potentiële moderne klassieker. Menig theaterliefhebber kent het verhaal dat bijna veertig jaar geleden door Sir Peter Shaffer aan het papier toevertrouwd werd. Toch wordt Equus slechts zelden opgevoerd. De hernieuwde opvoeringen en het succes in Londen en New York waren aanleiding voor Van den Ende's Stage Holding en directeur Evert de Jager om in samenwerking een Nederlandse uitvoering op touw te zetten. Uit zakelijke overwegingen trok Stage Holding zich op het laatste moment terug. Het Nationale Toneel besloot om artistieke redenen alleen verder te gaan. Van onze regisseurs voelde artistiek leider Johan Doesburg zich aangetrokken tot de thematieken die nauw aansloten bij zijn eigen interesses. Daarnaast was het voor hem een enorme uitdaging om deze spannend geschreven thriller zo te ensceneren dat de onderliggende maatschappijkritische lagen volledig tot hun recht zouden komen. Er werd besloten tot een sterke tekstbewerking, waarin de op het eerste gezicht tamelijk gesloten structuur

opengewerkt zou worden. Daarmee moest de voorstelling korter, krachtiger en filosofischer worden dan de oorspronkelijke tekst. Met de bewerking in de hand werd door de acteurs begonnen aan de repetities. Met hen werd afgesproken dat zij veel inbreng zouden krijgen in de totstandkoming van de encenering. Dit veroorzaakte een woest en bijzonder geïnspireerd repetitieproces, waarin de thematieken van Shaffer van alle kanten uitvoerig belicht werden. Choreografe Betsy Torenbos en haar drie dansers werden gedurende de hele periode intensief betrokken bij de repetities waardoor de choreografie stevig verankerd raakte in de beeldtaal van de voorstelling. Ook werd vrij vroeg in het proces al gewerkt met de videoteknik. De mogelijkheid om langdurig met de verschillende disciplines te kunnen experimenteren leidde tot een sterke eenheid van de gebruikte middelen. Het resultaat was een intense multidisciplinaire voorstelling met een sterk acteurscollectief. Met name jong talent Xander van Vledder kon hierdoor een belangrijke stap maken in zijn ontwikkeling als acteur. Het aantal verkochte voorstellingen en de zaalbezetting waren - waarschijnlijk vanwege de zware thematiek - zeker niet maximaal, maar de aanwezige toeschouwers liepen over van enthousiasme voor een bijzondere belevenis. Toneel op zijn heftigst.

PERS

AD

In Equus erotiseren de paarden, niet de naakte jongen. Xander van Vledder en Pieter van der Sman slagen glansrijk in de missie van de auteur. Klassieker met heldere boodschap, fraaie vormgeving met videoprojecties en doordringende muziek van Harry de Wit.

Telegraaf

*Boeiende ontleding van een zieke geest
Pieter van der Sman, intrigerend en boeiend als speurende psychiater.
broeierige sfeer van zinnelijkheid.
Intrigerend, visueel en inhoudelijk*

NRC

*consequente regie als freudiaanse bekentenis
Doesburg monteert Equus met uitvergroot spel en heftige scènes.
Grens normaal en abnormaal is nauwelijks te trekken.
terechte strekking van deze regie.*

Dramatische belichting, reusachtige projecties en onheilspekkende muziek.

Dansers symboliseren in een gespierde choreografie de paardenlijven.

Volkskrant

Xander van Vledder kan de soms razend moeilijke scènes goed aan

Den Haag Centraal

*Spektakel dat aan het denken zet
Fraaie zuiverheid - Hier gebeurt iets!
Xander van Vledder is goed en vooral invoelbaar 'normaal' als de dader van het abnormale.
Pieter van der Sman is zeer precies de psychiatrische detective.*

De Pers

*Van Vledder overtuigt
Sterke confrontatie tussen man en jongen*

Ons Erfdeel

Een strak gemonteerde, uitgebalanceerde voorstelling, waarvan je zou willen dat heel de wereld hem ging zien. Equus is een voorlopig hoogtepunt dat andermaal voldoet aan de criteria van de hoogste kunst en dat buitengewoon nieuwsgierig maakt naar wat volgt.

PUBLIEKSREACTIES

Mooie voorstelling, heftig met woorden en spel. Als een klas met middelbare scholieren twee uur stil kan zijn is dit een compliment waard. Heb zelf ook genoten.

Werkelijk fantastisch toneel. Prachtige groei naar climax. Ik heb het meest genoten -met dank aan de acteurs- van de verbeelding van de menselijke drijfveren: blokkeringen en alle remmen los. Fenomenaal.

DE KERSENTUIN

van Anton Tsjechov
Grote zaal, reisvoorstelling
Aantal bezoekers: 16.000

Ljoebow, Andrejewna Ranjewskaja, eigenares van het landgoed Betty Schuurman
Anja, haar dochter Sophie van Winden
Warja, haar adoptief dochter Anniek Pheifer
Gajew, Leonid Andrejevitsj, haar broer Hubert Fermin
Lopachin, Jermolaj Aleksejewitsj, koopman Stefan de Walle
Trofimow, Petja, student Vincent Linthorst
Pisjtsjik, Boris, landeigenaar Bas Keijzer
Charlotta Iwanowna, gouvernante Bien De Moor
Jepichodow, Semjon, boekhouder Jelle de Jong
Doenjasja, kamermeisje Annemaaike Bakker

Firs, een oude bediende Wim Meuwissen
Jasja, een jonge bediende Anne Prakke
Voorbijganger Bas Keijzer (d)
Musici Jules Kirch (contrabas) en leden van Shtetl Band Amsterdam, Iefke Wang (viool), Michiel Ockeloen (accordeon)

ARTISTIEK TEAM

Regie Erik Vos
Nederlandse tekst en bewerking Erik Vos en Inez van Dullemen
Vertaaladviezen Anita Roeland
Dramaturgie Karim Ameer
Toneelbeeld Tom Schenk
Licht Fredy Deisenroth
Kostuums Elena Mannini
Muziek/geluidsdecor Matthijs Vos

SYNOPSIS

Nood is aan de man. Een familie komt bezorgd bijeen in hun landhuis. De enorme villa, omringd door een kersenboomgaard, dreigt vanwege torenhoge schulden te worden geveild. Zakenman Lopachin komt met een reddingsplan: om de kostbare grond en de plek van talloze gelukkige jeugdherinneringen te behouden, moet de kersentuin omgehakt worden en bebouwd met vakantiehuisjes. Maar de familie weigert de harde realiteit onder ogen te zien

MOTIVATIE EN WERKWIJZE

Voor *De Kersentuin* zouden Erik Vos en Sacha Bulthuis na hun beider afscheid van de Appel theatergroep herenigd worden. De rol van Ljoebow Andrejevna was haar op het lijf geschreven. En *De Kersentuin* was een van de laatste grote Tsjechovs die de *éminence grise* van het Nederlandse toneel nog niet had geregisseerd. Bij wie zou Tsjechovs afscheid van het leven (de tuberculosepatiënt maakte nog de wereldpremière mee van zijn zwanenzang, in datzelfde jaar zou hij sterven) in betere handen zijn dan bij de 80-jarige Erik Vos die bij iedere voorstelling die hij de laatste jaren maakt uitroept dat deze de laatste zou kunnen zijn. Niet uit sentimentaliteit, maar uit eerbied voor de statistieken. Twee weken voor het begin van de repetities bereikte ons het bericht dat Sacha Bulthuis wegens ernstige ziekte haar rol zou moeten teruggeven. Op 15 oktober zou deze grote actrice overlijden, een maand later ging *De Kersentuin* in première. Sacha Bulthuis is niet uit onze gedachten geweest. Niet in het laatst bij Erik Vos die zijn muze zag wegvallen,

dat was niet makkelijk, maar Betty Schuurman maakte onder de strenge leiding van Erik Vos van Ljoebow Andrejewna een onvergetelijke creatie. Schuurman maakte op fenomenale wijze zich de rol eigen. De wijze waarop ze deze veroverde op Erik Vos was het resultaat van een fascinerend en weerbarstig proces met haar regisseur. Het gevolg was een bijzonder portret van een vrouw die vier bedrijven lang, op de meest charmante en ergerlijke wijze, de harde feiten van een failliet niet onder ogen wil zien. Deze lichte en ontroerende afscheids-symfonie trok in het hele land volle zalen. Het publiek bleek gezien het aantal voorstellingen overal in het land bijzonder nieuwsgierig naar het werk van beide meesters, Anton Tsjechov en regisseur Erik Vos.

PERS

Trouw

Ontwapenende vitaliteit in zwerige Kersentuin. Vos geeft het taaleigen van Tsjechov een opfrisbeurt. De encenering geeft meteen extra glans aan de hem net toegekende VSCD Oeuvreprijs 2009. Razendsnelle schakelingen van Betty Schuurman, ontwapenend authentieke vitaliteit. Schitterend is het tegenspel van Stefan de Walle als Lopachin.

Telegraaf

Kleurrijke Kersentuin, levendige regie. Regisseur houdt de melancholie op afstand en geeft de luchtige accenten in Tsjechovs klassieker alle ruimte. Betty Schuurman geeft gedegen gestalte aan de adellijke en in haar interpretatie nogal theatrale weduwe Ljoebow. Vincent Linthorst en vooral ook Stefan de Walle spelen tegenstellingen mooi uit.

AD

Nuances in de eigen vertaling van regisseur Vos – en diens vrouw Inez van Dullemen - geven deze Kersentuin precies de juiste toon en sfeer. Tsjechov was een meester in het beschrijven van situaties die door iedereen anders worden geïnterpreteerd. In deze uitvoering van het Nationale Toneel komen ze uitstekend tot uiting ondanks een minimum aan rekvisieten. Gelauwerde Erik Vos geeft zijn acteurs de eer die ze toekomt. Precies de juiste toon en sfeer. Wim Meuwissen vertolkt de oude bediende op briljante wijze. Een mooie rol van Betty Schuurman.

Volkskrant

Betty Schuurman als de verkwistende landeigenaresse Ljoebow is aandoenlijk. Ook Anniek Pheifer als de naar liefde hunkerende stiefdochter Warja speelt sterk. Erik Vos, enceneerde De Kersentuin 'als een vaudeville met zijn voeten in de tragedie'. En nergens waar dat mooier voelbaar wordt als in die derde akte. De acteurs schakelen heen en weer tussen heftige, soms ronduit kluchtige scènes en klein, ontroerend spel. Met name in de laatste twee bedrijven bereiken ze daarin een goed evenwicht. Het mooie geluidsdecor (Matthijs Vos) en de dito scenografie van Tom Schenk.

NRC

Vos maakt een mooie, lichte Kersentuin, rijk aan treffende details en met sterk ensemblespel. De Walle speelt met veel kracht en toch licht.

PUBLIEKSREACTIES

Wat een schitterende voorstelling, ik heb deze 2x gezien en vooral in Amsterdam was 'ie echt prachtig. Hoe mensen zo kunnen zijn dat de hele wereld om je heen instort en ondertussen gewoon lekker door blijven dansen. Dat brengt me op de muziek: wat een mooie klezmer muziek. Ik ben zelf ook muzikant en ken deze musici erg goed. Wat is het allemaal mooi in de voorstelling verwerkt en wat een schitterend samenspel met de acteurs.

We hebben 'de Kersentuin' al drie keer gezien en zaterdag zijn we ook bij de laatste voorstelling. Het blijft prachtig. Het decor, het spel, de muziek, alles is tot in de puntjes uitgewerkt. Daarom begrijpen we niets van de negatieve reacties... Waarschijnlijk zijn het geen toneelkenners en hebben nog nooit een stuk in de regie van Erik Vos gezien. Complimenten voor allen die dit mooie stuk tot stand gebracht hebben. Bravo!

THE NEW ELECTRIC BALLROOM

van Enda Walsh
Vlakke vloer, kleine zaal NT Gebouw
Aantal bezoekers: 1.200

ARTISTIEK TEAM

Clara Nettie Blanken
Breda Juul Vrijdag
Ada Çigdem Teke
Patsy Jochum ten Haaf

Regie Susanne Kennedy
Vertaling Karst Woudstra
Dramaturgie Rezy Schumacher
Decor Katrin Bombe
Geluidsontwerp Richard Janssen
Kostuums Lotte Goos
Licht Jan Harm Wagner

SYNOPSIS

De twee oudere zussen Breda en Clara en hun jongere zus Ada leven in een wereld die bestaat uit de herinnering aan een enkele nacht in het begin van de jaren '60. In het danspaleis *The New Electric Ballroom* brak toen een uiterst verleidelijke zanger de breekbare en smachtende harten van de twee zussen. Ze stonden als stapelverliefde tieners trillend op de drempel van een nieuw leven, maar er kwam geen *happy end*. Na die fatale gebeurtenis fietsten ze terug naar huis en sloten zich op. Sindsdien is de gebeurtenis, waar het hele dorp over roddelde, voor de zussen uitgegroeid tot een obsessie. Breda en Clara spelen iedere dag om de beurt de fatale avond na, elk vanuit ieders eigen perspectief, compleet met de jurken, make-up en pruiken uit de jaren '60. Hun zusje Ada speelt de regisseur, rekwisiteur en kleedster. Deze geritualiseerde herinnering vult dag in dag uit de lange uren. Wanneer het dagelijks patroon hapert, wordt Clara zenuwachtig: "Er valt een stilte. Het soort stilte waar je bang van kunt worden."

MOTIVATIE EN WERKWIJZE

Het zijn vreemde stukken die de Ierse succesauteur Enda Walsh schrijft: ontregelende en onconventionele verhalen, een afwijkend tijdsverloop, duistere herinneringen van eenzame mensen die zich hebben teruggetrokken in zichzelf, mensen die van het rechte spoor zijn afgeraakt en die wegzakken in de waanzin. Zo ook *The New Electric Ballroom*, een tekst die nog het best omschreven kan worden als Samuel Beckett in *Technicolor*. Maar Walsh kleedt Becketts opzettelijk sobere taal en *mise-en-scène* in een bloemrijker, poëtischer taalgebruik en extravaganter drama.

The New Electric Ballroom gaat over de angst om te leven en lief te hebben. Het leven wordt niet geleefd, maar de wereld wordt met woorden geschapen. Enda Walsh zegt er over: *The New Electric Ballroom* gaat over de tirannie van woorden, over hoe mensen de gevangene zijn van verhalen die ze over zichzelf vertellen. Dat kan zo vreselijk zijn dat je hart ervan breekt.'

De personages willen niet leven in een door anderen 'geschapen' wereld. Met taal creëren ze hun eigen werkelijkheid. Die werkelijkheid wordt beheerst door het krachtenveld waarin ze zich ten opzichte

van elkaar bevinden en de manier waarop ze hun verhalen gebruiken om zichzelf betekenis en een plaats te geven.

Susanne Kennedy, die bekend raakt om haar vormbewuste voorstellingen van nieuw toneelreper-toire, creëerde voor de voorstelling een totaal eigen universum, daarbij geholpen door een van de beste jonge vormgevers van het moment, Katrin Bombe, die het toneelbeeld ontwierp. Een kijkdoos op palen waarin een triest eentonig geluid klinkt. Vocht druïpt van de muren in de ruimte eronder die onder water staat. Suzanne Kennedy regisseerde in een laag tempo met *slow motion* en maakte het publiek zo langzaam medeplichtig aan wat er op toneel gebeurde.

Ze bracht het stuk radicaal terug tot een situatie, een staat van zijn. Het ging haar met nadruk over wat het stuk over de vrouwelijke seksualiteit vertelt. In dit geval heel specifiek over vrouwen die hun leven rond het ja of nee van een man hebben ingericht. Ze bestaan om door een man te worden uitgekozen. Wanneer dat niet gebeurt, blijven ze alleen achter, maken zich onzichtbaar, begraven zich levend.

De publieksreacties konden zeer ver uit elkaar lopen. Jongere mensen reageerden euforisch, oudere toeschouwers sceptisch. De vaderlandse kritiek was eensgezind: een zeer goede voorstelling.

PERS

De Volkskrant

Een intrigerend, koortsachtig droomverhaal met een vervreemdende en beklemmende sfeer, fraai gebruik van licht en kleur.

NRC

Susanne Kennedy ontwikkelt zich in de kleine zaal van het Nationale Toneel van veelbelovend huisprovocateur tot belangrijk regisseur.

NRC Next

Drie heksen en een visboer in een eng poppenhuis, door de acteurs treffend laconiek gespeeld.

Trouw

Confronterende naargeestigheid in nagespeelde liefdesfabel. De rituele vorm van nihilisme roept associaties op met Becketts 'Wachten op Godot'. Het is een confronterende voorstelling met excentrieke situaties.

Kennis en cultuur

Het podium wordt een magische plek, waar zich een soort heilig ritueel voltrekt. Het gestileerde spel van de uitstekende acteursgroep benadrukt dit nog eens.

PUBLIEKSREACTIES

Laatst de voorstelling op 2 januari gezien in Den Haag. Bijzondere voorstelling, geboeid vanaf het begin. Ontzettend origineel neergezet door 4 getalenteerde acteurs die de humor in het stuk heerlijk naargeestig neerzetten. Respect voor Jochum ten Haaf die een halve voorstelling tegen de muur moet blijven. Ik vind het een aanrader. Zou het zo nog eens willen zien!

Genoten van deze mooie, ontroerende voorstelling. prachtig spel in een mooi decor. NT, koester Susanne Kennedy en Cigdem Teke.

VOORSTELLINGEN 2008/2009

De volgende producties gingen in 2008 in première en werden in 2009 doorgespeeld.
Zie voor een beschrijving van deze voorstellingen het jaarverslag over 2008.

Medea

Euripides (431 v.Chr.)

Première 15 november 2008,

Koninklijke Schouwburg, Den Haag

Van deze productie werden in de maand januari 2009 nog achttien voorstellingen gegeven voor 10.700 bezoekers.

Hedda Gabler

naar Henrik Ibsen (1891)

Première 4 december 2008,

Nationale Toneel Gebouw, Den Haag

Van deze productie werden in de maand januari 2009 nog drie voorstellingen gegeven voor 517 bezoekers.

Carmen

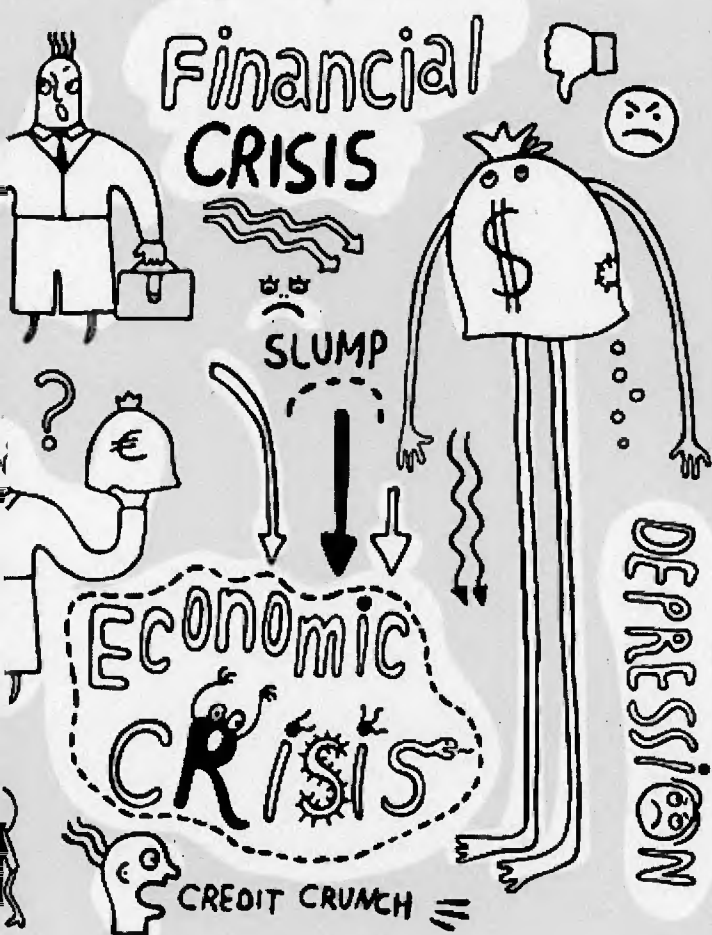
naar Georges Bizet (1875)

Première 20 december 2008,

Koninklijke Schouwburg, Den Haag

Van deze productie werden in de maand januari 2009 nog drie voorstellingen gegeven voor 1.700 bezoekers.

NT XTRA

In 2009 startte het Nationale Toneel een nieuw initiatief: NT Xtra. Een manier om directer, sneller en interactiever te kunnen reageren op de actualiteit. Aanleiding waren in eerste instantie de nieuwe teksten van David Hare over het Israëliësch-Palestijns conflict en de wetenschap dat er een tekst van hem in de maak was voor het National Theatre in Londen over de financiële crisis. Belangrijke theatrale teksten die door hun bijzondere karakter in een normale (serie)programmering geen plek zouden hebben. NTXtra biedt het publiek de kans om door middel van eenmalige geënceneerde lezingen door acteurs toch kennis te maken met de directe en unieke theatrale vertaling van maatschappelijke issues zoals deze.

NT Xtra staat ook voor debatten op de zondagmiddag met gasten uit politiek, wetenschap en cultuur.

In de reeks vonden eind 2009 twee van de zes geplande afleveringen van het seizoen plaats.

De eerste aflevering was vooral een verkenning van de vorm die een debat binnen de context van NT Xtra zou moeten hebben. Inhoudelijk sloot de middag vooral aan bij de voorstelling *Equus* die op dat moment nog volop speelde. Met de gasten aan tafel bleken we al een eind in de goede richting te zitten: Frank Koerselman (hoogleraar psychiatrie), Joke Hermsen (filosofe), Hafid Bouazza (schrijver) en Johan Doesburg (regisseur) voerden een interessant gesprek over de culturele waarde van waanzin. Belangrijkste leerpunt van deze eerste editie was dat we in het vervolg zouden proberen het debat concreter en dichter bij de belevingswereld van de gemiddelde mens te voeren.

Met de tweede aflevering - een presentatie van de teksten *Berlin / Wall* geschreven door de Britse auteur David Hare in de vertaling van Karst Woudstra - werd stilgestaan bij de twintigste verjaardag van de val van de muur. Hare staat vooral bekend om zijn journalistieke insteek, zijn engagement en scherpe maar genuanceerde pen. Met *Berlin / Wall* schreef hij twee autobiografische monologen over zijn reizen naar respectievelijk Berlijn en de Gazastrook. Hiermee verbond hij de val van de Berlijnse muur aan alle muren op de wereld die nog overeind staan, met name degene die Israël van Palestina scheidt. De encenering was in handen van Franz Marijnen. De monologen werden in twee steden in het weekend van de herdenking van de val van De Muur gelezen. In Amsterdam door Cox Habbema en Hans Croiset, een avond in samenwerking met De Groene Amsterdammer. In Den Haag door Prof. Dr. Rob de Wijk, directeur van het Den Haag Centrum voor Strategische Studies en politicus Boris van der Ham, Tweede Kamerlid voor D'66. Door de keuze voor deze twee laatste sprekers ontstond in Den Haag een interessante verbintenis tussen toneeltekst en politieke werkelijkheid, die de impact van de lezing aanzienlijk vergrootte.

PRIJZEN EN NOMINATIES

TONEEL PUBLIEKSPRIJS

Kopenhagen (regie Peter Tuinman) WINNAAR Toneel
Publieksprijs 2009

Medea (regie Johan Doesburg, première 2008)
nominatie 2009 Toneel Publieksprijs

THEO D'OR

Ariane Schluter, nominatie voor haar rol als Medea
in *Medea*

ARLECCHINO

Jeroen Spitzenberger, nominatie voor zijn rol als
Mercutio in *Romeo en Julia*

GUIDO DE MOOR PRIJS 2009

Anniek Pheifer voor haar rollen in *Thérèse Raquin* en
Carmen

2009 was een uitmuntend jaar qua aantal bezoekers. Maar liefst 101.000 bezoekers wisten hun weg naar een voorstelling van het Nationale Toneel te vinden in Den Haag of ergens in een theater in het land. Maar liefst dertien nieuwe producties werden in dit jaar gespeeld. Ondanks het feit dat de gevolgen van de kredietcrisis steeds meer voelbaar werden in de Nederlandse economie, lijkt het in absolute zin (nog) geen invloed op de bezoekcijfers te hebben gehad. Toch waren effecten ervan merkbaar bij *Romeo en Julia* en in de voorstellingsverkoop van de wat 'moeilijker' voorstellingen *Ultimo* en *Equus*. Diverse belangrijke stappen werden in 2009 gezet. In een buitenwereld waar de concurrentie in de vrijetijdsector steeds groter wordt, is het belangrijk als instelling je duidelijk te positioneren. Een onderdeel daarvan is de visuele identiteit c.q. de huisstijl. Binnen het Nationale Toneel leefde de wens voor een meer eigentijdse uitstraling al langer. Het bureau Hollandse Meesters uit Utrecht kreeg de opdracht om de huisstijl te veranderen. Ten tweede werd de bekende fotograaf Carli Hermès bereid gevonden de seizoensfotografie vanaf seizoen 2009-2010 op zich te nemen.

De samenwerking met de Koninklijke Schouwburg werd geïntensiveerd. Een nieuwe strategie in de samenwerking is om meer aan klantenbinding te gaan doen voor de trouwe bezoekers. Hiertoe zijn loyaliteitspakketten ontwikkeld die vanaf volgend seizoen worden geïmplementeerd. Tevens is een start gemaakt met analyses vanuit de database en is het voornemen om in 2010 aan publieksonderzoek te gaan doen. Dit alles met als doel meer inzicht te krijgen in het bezoekgedrag en tevredenheid van de bezoekers.

Met de Vrienden en de Koninklijke Schouwburg is, als start van het seizoen, voor de eerste keer Festival De Première georganiseerd. Een succesvolle opening van het culturele seizoen 2009-2010 in aanwezigheid van burgemeester Van Aartsen en wethouder van Cultuur en Financiën Bolle met diverse acts door NT-acteurs en muziek van bekende artiesten. Aan het einde van het jaar is onder de vrienden een enquête uitgezet onder de leden. De respons stemde tot tevredenheid. De resultaten dienden onder andere als input voor de ontwikkeling van de loyaliteitspakketten.

In 2009 heeft de afdeling Communicatie & Marketing een plaats gekregen binnen de projectteams die

worden geformeerd rondom een productie. Dit is een gevolg van de interne structuurwijziging die heeft plaatsgevonden in de organisatie. Communicatie- en marketingplannen en de lopende zaken worden binnen de projectteams gedeeld met collega's van andere afdelingen. Op deze wijze wordt marketing en communicatie iets van het gehele bedrijf.

De afdeling heeft het werken met voorstellingsverantwoordelijken gehandhaafd. Er is een duidelijkere focus op doelgroepen in combinatie met lifestyle, waarbij gebruik wordt gemaakt van het MOSAIC model voor de toneelsector. De middelen, een combinatie van offline (advertenties, affiches, flyers etc.) en online instrumenten (weblogs, website, trailers etc.) die ingezet worden vloeien voort uit deze keuze en verschillen dus per voorstelling. In dit kader is het vermeldenswaardig dat *free publicity* belangrijk blijft voor het Nationale Toneel, maar dat het steeds minder vanzelfsprekend wordt. Concreet voorbeeld is het verdwijnen van de kunstredacties van de GPD. Hiermee is de mogelijkheid verdwenen om in één keer aandacht van alle regionale dagbladen in Nederland voor onze reisvoorstellingen te krijgen. Marketinginspanningen, acties met grote partijen als de NS, worden derhalve steeds belangrijker en dienen in een vroeg(er) stadium te worden uitgezet. De online ontwikkelingen gaan snel. Dat betekent continu aanpassen. De website, in het najaar van 2007 compleet vernieuwd, bleek al niet meer toereikend. Deze kreeg een nieuw jasje en de functionaliteiten werden uitgebreid. Voor 2010 is de wens neergelegd om de directe ticketverkoop vanuit de site te vereenvoudigen.

Op het gebied van *social media* is het Nationale Toneel steeds actiever. Hyves, twitter, facebook. Het NT heeft inmiddels 300 hyves vrienden, 400 followers via Twitter en 100 facebook fans. Dat zijn er in februari 2010 inmiddels 700! Trailers worden op YouTube geplaatst en ook de vindbaarheid van het NT, de acteurs en voorstellingen via Google wordt blijvend geoptimaliseerd.

COMMUNICATIE & MARKETING RONDOM DE VOORSTELLINGEN

NT op reis door het land

Kopenhagen was de laatste voorstelling uit de serie Topstukken. Op het oog een moeilijk stuk over wetenschap, maar *Kopenhagen* scoorde hoog. Maar liefst 23.000 mensen bezochten de voorstelling. De meeste avonden waren uitverkocht. De pers schreef

lovede kritieken en er kwam zelfs aandacht uit onverwachte hoek; de wetenschapspagina's van de kranten. Kroon op de voorstelling was het winnen van de Toneel Publieks Prijs 2009. In augustus/september 2010 zal *Kopenhagen* nog terugkeren, exclusief in de Koninklijke Schouwburg in Den Haag. De bezoekersaantallen van de reprise van *Lange Dageris naar de Nacht* door het land bleven achter bij de verwachtingen. De *free publicity* was al een jaar ervoor geweest toen de voorstelling in het NT Gebouw stond. Bij aanvang was er een relatief lage bodem in de kaartverkoop die, ondanks vele inspanningen en speciale acties, slechts marginaal aantrok.

16.000 mensen bezochten *Romeo en Julia*. Niet de target en het aantal waarop werd gehoopt. De concurrentie was groot, vooral van populaire bewerkingen van vrije producenten. Vijf dezelfde titels *Romeo en Julia's* in één seizoen. Het Nationale Toneel was de eerste om het te programmeren, maar speelden het laatst in het seizoen. Voor het publiek en de media zat er derhalve weinig nieuwswaarde aan. De voorstelling werd door de pers wisselend ontvangen. *Equus*: een campagne met een triggerend beeld, een spannende trailer op YouTube en een combinatie van off en online middelen werd ingezet. Dat was erg nodig. Werden in Den Haag nog twee grote voorverhalen gerealiseerd, in de landelijke kranten was er geen voorpubliciteit. De voorstelling werd lovend ontvangen door de pers, maar bracht in onze versie niet de grote aantallen bezoekers op gang zoals in Engeland en Amerika met een bekende cast het geval was.

De klassieker *De Kersentuin* bleek enorm in trek bij het publiek. De pers was zeer geïnteresseerd in 'de laatste' grote regie van Erik Vos. De voorstelling trok volle zalen in het land en raakte met twintig voorstellingen in Den Haag zelfs uitverkocht. Er was veel *free publicity*, maar wel met wisselende kritieken.

NT Gebouw

Nocturne was al in de voorverkoop een groot succes en vergde relatief weinig publicitaire en marketing inspanningen. Voor een voorstelling die alleen in Den Haag te zien was kregen we veel aandacht in de media door de bekendheid van de Haagse acteurs Eric Schneider en Lou Landré.

Glenn Gould werd in reprise genomen en was ook deze keer binnen een mum van tijd uitverkocht. Omdat we wederom vele bezoekers moesten teleurstellen is besloten Glenn Gould voor de derde keer terug te laten komen voor drie weken in mei en juni 2010.

Voor *Parasieten* richtte de campagne zich op (jongere) bezoekers, geïnteresseerd in kunst. De voorstelling werd door de pers goed ontvangen. Een campagne werd uitgezet om online en offline deze doelgroep te bereiken.

Seizoen 2009-2010 opende in het NT Gebouw met *Ultimo*, een coproductie met Orkater. Orkater was verantwoordelijk voor de communicatie & marketing-inspanningen en de communicatie met de theaters in het land. Het NT bracht expertise in waar nodig. De voorstelling werd door de pers lovend ontvangen. De bezoekcijfers in Den Haag waren goed, maar in het land bleven ze achter bij de verwachtingen. Als *artist in residence* werd Laura van Dolron gevraagd. Maar liefst drie keer was zij te zien in het NT Gebouw. De eerder door haar gemaakte voorstellingen *Mijn naam is Rachel Corrie* en *Welk Stuk* speelde zij als opwarmers om het Haagse publiek kennis met haar te laten maken. *Iemand moet het doen* maakte zij speciaal voor het Nationale Toneel. Door pers en publiek lovend ontvangen met uitverkochte zalen. In 2010 zal deze voorstelling in samenwerking met Theaterproductiehuis Frascati Amsterdam door het land gaan reizen.

The New Electric Ballroom werd lovend ontvangen door de pers. Ondanks alle marketinginspanningen was het niet eenvoudig om publiek te werven in de feestelijke decembermaand. Dankzij de 'goede roep' van de voorstelling in de stad trokken de bezoekerscijfers uiteindelijk goed aan.

NT Xtra werd in het leven geroepen. Een platform om in te haken op de actualiteit of om passies kwijt te kunnen naast de voorstellingen. Het biedt ook de afdeling Communicatie & Marketing een kans om onder andere zijn loyaliteitsprogramma's in de stad op een actuele manier inhoudelijk invulling te geven (zie paragraaf NT Xtra).

ONDERWIJS

In 2009 bezochten, voor zover bekend, bijna 4000 leerlingen, studenten en docenten één of meerdere voorstellingen van het Nationale Toneel. Dit dankzij direct contact met en/of inspiratie door onze medewerkers of door informatievoorziening of het contact met de theaters. In totaal organiseerde NT Educatie in 2009 meer dan 50 activiteiten zoals Theaterlesprojecten, workshops, inleidingen en rondleidingen. Deze vonden plaats zowel in het NT Gebouw en de Koninklijke Schouwburg als op scholen in Den Haag en theaters en scholen in het gehele land. Ruim 1200 leerlingen, studenten en/of docenten deden mee aan één of meerdere van deze activiteiten.

De Nationale Toneel Educatie Nieuwsbrief werd in 2009 in verschillende edities gemaild aan een bestand van bijna 700 emailadressen van docenten en NT Ambassadeurs.

De voorstellingen in het begin van het jaar van de *Medea* uit 2008 en de nieuwe producties *Romeo en Julia*, *Kopenhagen*, *Equus* en *De Kersentuin* vormden het zwaartepunt in het werk van NT Educatie. De overige NT-voorstellingen, met name een aantal in het NT Gebouw (*Nocturne*, *Parasieten*, *Glenn Gould*, *Ultimo*, *Laura van Dolron*, *The New Electric Ballroom*) bleken qua inhoud, thematiek en vormgeving minder geschikt om met (grote) groepen jongeren te bezoeken. Deze voorstellingen werden vooral bezocht door individuele, in toneel geïnteresseerde jongeren uit de bovenbouw VWO en studenten uit het HBO.

Medea

De eerste maand van 2009 stond nog geheel in het teken van de Griekse klassieker *Medea* van Euripides. Deze voorstelling, die in november 2008 in première was gegaan, bleek toen al zeer populair bij classics en gymnasiasten. Een trend die zich in januari voortzette.

Bezochten in 2008 al ruim 1000 leerlingen, studenten en docenten *Medea* in theaters in het gehele land, in januari 2009 kwamen daar nog eens bijna 1000 jonge bezoekers bij. Een flink aantal van hen deed ook mee aan het Theaterlesproject *Medea* dat NT Educatie organiseerde op scholen en in theaters in het gehele land. Dit ter voorbereiding op het bezoek aan de voorstelling.

Ondanks het feit dat ze te maken kregen met een Griekse tragedie die qua regie, taal en thematiek niet

een van de eenvoudigste was, waren jonge bezoekers zeer te spreken over het getoonde spel en toneelbeeld.

Romeo en Julia

Op voorhand had deze voorstelling een grote belangstelling bij docenten die met groepen leerlingen deze klassieker van Shakespeare wilden bezoeken. Dat de hoofdrollen gespeeld werden door een jonge cast droeg zeker bij aan de populariteit.

NT Educatie organiseerde een lesproject over (onmogelijke) liefde, hartstocht, haat en cultuurverschillen. Veel van deze Theaterlesprojecten vonden plaats op het toneel, in het decor van de voorstelling tot groot genoegen van de deelnemers.

Gedurende de speelperiode bezochten ruim 1600 jongeren in het gehele land de voorstelling. Zij reageerden enthousiast op het vertoonde spel, zoals mooi verwoord werd door drs. Dick Brongers, bestuursadviseur van de gemeente Den Haag: "(...) We hebben zeer genoten van de voorstelling en ik vond het erg leuk dat de zaal vooral met jongeren was gevuld (CKV-ers??) die volgens mij net zo enthousiast waren over de voorstelling als wijzelf. Dat was weer eens wat anders dan het première-publiek! Chapeau!! (...)"

De totstandkoming van *Romeo en Julia* van het NT was door drie leerlingen (redactieleden) van het Haagse Montessori Lyceum uitgekozen als onderwerp voor een reeks van vier artikelen in hun schoolkrant, die in 2008 nog werd verkozen tot beste schoolkrant van Nederland. Janneke, Michel en Jotte werden begeleid door NT Educatie en bezochten de eerste lezing, repetities, ateliers en diverse afdelingen van het NT. Zij interviewden de regisseur, spelers en medewerkers. Zo kregen alle leerlingen en docenten van het Haagse Montessori Lyceum een mooi "kijkje in de keuken van het NT". Naar aanleiding van de serie artikelen besloten veel leerlingen een bezoek te brengen aan de voorstelling.

Kopenhagen

Deze voorstelling was vooral in trek bij studenten uit het wetenschappelijk onderwijs. Acteur Stefan de Walle gaf aan een grote groep studenten natuur-, schei- en sterrenkunde van de Universiteit van Amsterdam een inleiding.

Equus

De Docenteninformatieavond stond in het teken van Equus. Dramaturg Costiaan Mesu gaf de aanwezigen een uitgebreide inleiding op de voorstelling. De groep van ruim 50 docenten en jonge NT Ambassadeurs bezocht daarna de try-out in de schouwburg. De voorstelling werd als "heftig" ervaren. Toch besloten veel docenten na het zien van de voorstelling deze met leerlingen te bezoeken. Ook rondom Equus organiseerde NT Educatie een Theaterlesproject in het gehele land. In totaal ruim 600 leerlingen bezochten deze "psychologische thriller" van het Nationale Toneel.

De Kersentuin

Niet gemakkelijk voor jonge theaterbezoekers deze klassieker van Tsjechov. De docenten die met leerlingen of studenten deze voorstelling bezochten kozen daar dan ook bewust voor en gingen dan veelal met jongeren die al enige ervaring met theaterbezoek hadden.

De reacties waren verdeeld. Van "saai, lang, veel tekst" tot "mooie voorstelling, leuk, goed gespeeld". In totaal bezochten in de laatste anderhalve maand van het jaar ruim 280 leerlingen, studenten en docenten De Kersentuin. Een aantal van hen nam deel aan het lesproject.

OVERIGE EDUCATIEVE ACTIVITEITEN

4 juni 2009 De Theateradviesdag

De eerste Haagse Theateradviesdag in 2008 was een dermate groot succes dat er door het overleg Haagse Podia en Gezelschappen besloten werd in juni wederom een Haagse Theateradviesdag te organiseren.

Op deze dag bundelen de Haagse Educatiedocenters hun krachten en maken een weloverwogen selectie uit het voorstellingen- en educatieaanbod 2009-2010. Dit aanbod werd op de Theateradviesdag gepresenteerd aan de 120 geïnteresseerde docenten en leerlingen uit Den Haag en omstreken die daarvoor werden uitgenodigd. Een effectieve manier om een gezamenlijk educatief Haags aanbod kenbaar te maken. Locatie was dit keer Theater aan het Spui / Filmhuis Den Haag.

De Theateradviesdag Den Haag maakt onderdeel uit van de landelijke Theateradviesdagen, die in 2009 georganiseerd werden in Rotterdam, Amsterdam, Den Haag, Utrecht en nu voor het eerst ook in Groningen.

Op 4 juni vonden er workshops, debatten en vakinhoudelijke discussies plaats. Ook werden de Theateradviesgids en de website www.theateradviesdag.nl gepresenteerd. In de gids en op de website staan selecties van het aanbod van de theaters en gezelschappen en bijbehorende educatieve programma's voor het seizoen 2009-2010. Dit initiatief wordt gecontinueerd en de voorbereidingen voor de derde TAD Den Haag zijn inmiddels in volle gang. In juni 2010 vindt deze plaats in de Koninklijke Schouwburg / Nationale Toneel Gebouw.

FILMPROJECTEN

"In de Coulissen" en "Eén minuut met..."

In 2009 werden twee educatieve filmprojecten afgerond en gepresenteerd. Het Nationale Toneel ontving daarvoor financiële steun van het VSB Fonds en Fonds 1818.

"In de Coulissen"

Een film van bijna 12 minuten. De film kan worden ingezet ter ondersteuning van de educatieve projecten, workshops en activiteiten die NT Educatie op scholen ontwikkelt. De film laat het proces zien van het maken van een NT-voorstelling en alle aspecten en werkzaamheden die bij de totstandkoming van een voorstelling nodig zijn.

Er werd gefilmd tijdens de repetitie- en montageperiode van *Romeo en Julia* in de ateliers, het repetitie-lokaal en op het toneel. De medewerkers werden geïnterviewd en acteur Jochum ten Haaf trad op als moderator.

De DVD van *In de Coulissen* werd gevoegd bij de Brochure Educatie 2009-2010. Deze brochure met DVD werd verstuurd aan ruim 1000 adressen van jongeren en docenten en onderwijsrelaties. Het Theater Instituut Nederland gaat de film gebruiken als voorbeeld van educatief materiaal bij hun exposities.

"Eén minuut met..."

Het tweede project had als doel bezoekers van het NT Gebouw te informeren over het Nationale Toneel. Wie zijn de vaste acteurs en welke aspecten kent een toneelbedrijf als het NT zoal?

14 korte filmpjes van een paar minuten met alle ensemblespelers van het NT worden op voorstellingsavonden aan het publiek getoond in de foyer van het NT Gebouw. Bezoekers maken kennis met een acteur of actrice die vertelt over een bijzonder aspect van toneelspelen. De filmpjes zijn opgenomen

in een ruimte die normaal niet voor het publiek toegankelijk is, zoals een kleedkamer, kap- en grimeatelier, kostuum- of decoratelier of tussen de rekwisieten. De filmpjes zijn kort, snel en informatief en kunnen behalve in de foyer nu ook worden bekeken via andere kanalen zoals de NT-website en You Tube.

Nederland Theaterland

De website www.theaterland.nl bevat een overzicht van de belangrijkste theatergroepen in Nederland en een archief met voorstellingen van de afgelopen jaren. Leerlingen CKV/KCV en docenten kunnen hier informatie vinden over voorstellingen en gezelschappen die ze gaan zien of al gezien hebben.

3. PERSONEEL & ORGANISATIE

ORGANISATIE

Per 1 januari zijn er enkele veranderingen in de organisatie doorgevoerd. Nieuw in de organisatie zijn de functies Uitvoerend Producent en Hoofd Interne Zaken. De Uitvoerend Producent geeft leiding aan het geheel van uitvoerende afdelingen. Het Hoofd Interne Zaken geeft leiding aan personeelszaken en facilitaire zaken en ziet toe op de interne communicatie.

Vanuit de behoefte aan een effectief strategisch overleg, waardoor essentiële zaken in een breder perspectief worden geplaatst en om een breder draagvlak in het gezelschap te creëren is een managementteam opgericht. Hierin zijn alle afdelingen en disciplines door hun hoogste leidinggevende vertegenwoordigd. In dit team zitten naast de Algemeen Directeur (voorzitter) en de Artistiek Directeur, de Uitvoerend Producent, het Hoofd Interne Zaken en het Hoofd Communicatie & Marketing.

Ervaringen en evaluaties gedurende het jaar leidden ertoe dat voor de begeleiding van de (re)organisatie van de uitvoerende afdelingen een externe organisatieadviseur is aangetrokken. Het traject van analyseren, reorganiseren en coachen van deze uitvoerende afdelingen is september 2009 in gang gezet en moet medio 2010 voltooid zijn.

OPLEIDINGEN

We vinden het belangrijk dat medewerkers zich blijven ontwikkelen. In 2009 zijn er door diverse medewerkers opleidingen en/of workshops gevolgd. Naar aanleiding van de invoering van een nieuw functionerings- en beoordelingssysteem hebben alle leidinggevenden een training functionerings- en beoordelingsgesprekken gevolgd, deze *incompany*-training werd gegeven door Harm Hilgevoord. Freek Kramer en Monique Koppers hebben de cursus Communicatie, Interactie en Managementvaardigheden gevolgd bij Van Harte en Lingsma. Via de Vereniging voor Podiumtechnologie zijn er studiedagen georganiseerd op het gebied van Digitale Audio en studiedagen Technische Productie, deze dagen zijn bezocht door Jeroen Feelders, Arjan Kruidhof, Paul in het Veld, Lex Caboort en Freek Kramer. Anna-Belle de Haan heeft deelgenomen aan een studiedag levensbewust personeelsbeleid georganiseerd door de VNT. Costiaan Mesu volgde een training spreken in het openbaar van de Universiteit Utrecht. Sonja van den Berg ging naar een cursus 'de receptioniste als visitekaartje' via Sparq.

Daan Oppenhuizen bezocht de studiedag actualiteiten Loonheffing 2009-2010 georganiseerd door Ernst & Young.

PERSONEELSWIJZIGINGEN

Acteurs

Het ensemble is in 2009 uitgebreid met Jobst Schnibbe, Betty Schuurman en Michel Sluysmans. Rik van Uffelen is uit dienst gegaan. Het ensemble bestond eind 2009 uit 13 acteurs.

Communicatie & Marketing

Op de afdeling zijn een aantal wisselingen geweest door het beëindigen van contracten of in verband met zwangerschapsverlof. Inge Snijder is uit dienst gegaan, Anouk Goorman ging met zwangerschapsverlof en werd vervangen door Esmee Meertens. Elise Schoenmaker kwam de afdeling voor twee dagen in de week versterken. Daarnaast werd Dieke van der Spek ingehuurd voor het verrichten van *e*-marketing werkzaamheden.

Dramaturgie

Rezy Schumacher is in februari 2009 begonnen als Hoofd Dramaturgie.

Facilitaire zaken

Jack Zuidema is per augustus aangenomen als Hoofd Facilitaire Zaken. Mirjam Verreck, locatiecoördinator is per augustus 2009 uit dienst gegaan. Ter ondersteuning van de afdeling hebben we via uitzendbureaus tijdelijke krachten ingehuurd, vanaf augustus werkt Berry Kramer als Facilitair Medewerker op de afdeling.

JUBILEA

Piet Meijboom, medewerker *special effects*/inspiciënt is na ruim 39 jaar werkzaam te zijn geweest bij het Nationale Toneel per 1 december met vervoegd pensioen gegaan. Tijdens zijn afscheidsfeest kreeg Piet namens de VSCD (Vereniging Schouwburgen en Concertgebouwdirecties) door directeur Evert de Jager de Gouden Krommer uitgereikt. Nettie Blanken vierde haar veertigjarig jubileum als actrice, omdat ze op dat moment in dienst was bij het NT en speelde in *The New Electric Ballroom* is dit na afloop van de voorstelling gevierd met familie en vrienden.

STAGIAIRES

In 2009 hebben we aan 13 studenten een stageplek kunnen bieden. De studenten kwamen van diverse

MEDEWERKERS

Algemeen directeur

Evert de Jager

Artistiek directeur

Johan Doesburg

Acteurs

Annemaaike Bakker, Nettie Blanken, Tijn Docter, Hubert Fermin, Porgy Franssen, Jochum ten Haaf*, Antoinette Jelgersma*, Jelle de Jong, Marwan Kenzari, Han Kerckhoffs, Bas Keijzer, Lou Landré, Vincent Linthorst*, Rosa Mee, Wim Meuwissen, Bien De Moor, Anniek Pheifer*, Anne Prakke, Ben Ramakers, Anne Rats, Nele van Rompaey, Dennis Rudge, Ariane Schluter*, Eric Schneider, Jobst Schnibbe*, Kevin Schoonderbeek, Betty Schuurman*, Michel Sluysmans*, Pieter van der Sman*, Liz Snoijink, Oda Spelbos, Jaap Spijkers*, Mirjam Stolwijk, Harriët Stroet, Cigdem Teke, Jorre Vanderbussche, Xander van Vledder*, Bram van der Lugt, Juul Vrijdag, Sophie van Winden*, Eva Marie de Waal, Stefan de Walle*

Kinderen: Benjamin Aranovitch, Sebastiaan de Jong, Sander Lekkerkerk

Muzikanten: Harald Austbø, Dick Brouwers, Wim Elzinga, Henk Jonkers, Jules Kirch, Michiel Ockeloen, Theo Sieben, Iefke Wang

Dansers: Ivo Chundro, Maarten van Grootel, Jerrel Houtsnee, Marcel Postma, Ruben Solognier

* ensemble-acteurs

Regisseurs

Johan Doesburg, Dirk Groeneveld, Susanne Kennedy, Maaïke van Langen, Franz Marijnen, Peter Tuinman, Erik Vos

Artist in residence: Laura van Dolron

Auteurs/Vertalers/Bewerkers

Auteurs: Alessandro Baricco, Laura van Dolron, Michael Frayn, Franz Marijnen, Marius von Mayenburg, Eugene O'Neill, Eric Schneider, Peter Shaffer, William Shakespeare, Anton Tsjechov, Enda Walsh

Vertalers: Frank Albers, Johan Boonen, Inez van Dulleman, Tom Kleijn, Alexander Schreuder, Manon Smit, Erik Vos, Karst Woudstra

Dramaturgen

Rezy Schumacher (hoofd), Karim Ameer, Celine Buren, Marit Grimstad Eggen, Costiaan Mesu

Regie-assistenten

Ingmar van der Bie, Hendriekje de Jong, Lisa van Mansvelt, Marjolein Polman, Martine Zeeman

Regie-stage: Annechien de Vocht

Vrijwilliger: Govert Anschütz

Vormgevers

Decor: Niek Kortekaas, Lena Müller, Thomas Rupert, Tom Schenk, Marcos Viñals Bassols, Katrin Bombe, Michiel Voet

Kostuums: Rien Bekkers, Bodo Breg, Iris Elströdt, Lotte Goos, Dorien de Jonge, Niek Kortekaas, Elena Mannini, Mechteld Schwienhorst

Licht: Freddy Daisenroth, Stefan Dijkman, Marc Heinz, Pelle Herfst, Niek Kortekaas, Reinier

Tweebeeke, Jan Harm Wagner,

Muziek: Harry de Wit, Alain van Zeveren, Paleis van Boem, Matthijs Vos

Geluidsonwerp: Richard Janssen

Componist: David Dramm

Choreografie: Betsy Torenbos

Uitvoerend producent Freek Kramer

Productie

Productieleiders: Stefan Dijkman, Monique Koppers, Hans Nass, Annemarie Naujoks, Corine Overvest, Rodney Verhoeven

Productiemedewerker en toerneeorganisatie: Mirjam Overdevest

Stagiaire: Reena Giasi, Marjolein Mol

Techniek

Lex Caboort (hoofd), Jeffrey de Bake, Carel Bekkering, Lex Boere, Willy Caspers, Joris Engering, Jeroen Feelders, René Frankhuizen, Geert Jan de Groot, Vincent Kok, Arjan Kruidhof, Gerrit Maronier, Piet Meijboom, Angelique Miedema, Hans Mooij, Roel Rijkschroeff, Joop Spies, Hans Spinnler, Lukas Tulkens, Joost Verkaik, Paul in het Veld, Sjef van de Ven, Joris Visee, Jan Harm Wagner, Lodewijk Wijnberg

Stagiaires: Marcel Bom, Emiel Rietvelt

Decoratier (Decoruitvoering)

Hans Rompa (hoofd), Ruud Brouwer, Koos

's-Gravendijk, Ronald van Rijn, Arjen Schoneveld

Kostuum, kap- en grime atelier

Iris Elströdt (hoofd)

Kostuum: Marijne Addink, Amanda van Marion, Peter van der Meer, Judith van Ooijen, Claudia Pellegrini
Daan Wieman

Kleed(st)ers: Marijne Addink, Kiswati van Keulen,
Simone Oosterwal

Grime: Roy Manukiley, Frederique Nuhaan

Stagiaires: Wieteke Geertsma, Lianne Gorissen,
Stefanie Hardenberg, Thessa Koopman, Priscilla Vorrinck

Communicatie, Marketing en Educatieve Dienst

Marjolein de Boo (hoofd), Lejo De Hingh, Anouk Goorman, Esmee Meertens, Inge Snijder, Dieke van der Spek, Perkyn Spiekerman

Stagiaires: Elise Schoenmaker, Hélène Gorissen,
Sanne Groeneboer

Inleidingen: Mark van Berlo, Maaïke Glerum,
Mischa Samsom, Jolie Vreeburg, Saske Wentink

Bureaumanager

Marianne Hilkhuijsen

Interne zaken

Hoofd Interne Zaken: Maria Uitdehaag

Personeezaken: Anna-Belle de Haan

Facilitair: Jack Zuidema (hoofd), Sonja van den Berg,
Silvy Behari, Martin Brinckman, Berry Kramer,
Mirjam Verreck, Martin Zieleman

Publieksbegeleiders: Wijnand Boon, Jade Hulscher,
Arno Loriaux, Annemarije van Harten, Phylcia
Kaldenhoven, Laurens Nolet

Catering: Pimento

Financiën, Salarisadministratie & ICT

Ronald Boogaard (hoofd), Daan Oppenhuizen,
Aruna Ramdjanamsingh

Fotografie & film

Deen van Meer, Leo van Velzen

Casting-adviezen

Kemna Casting: Marc van Bree

Casting kinderen: Wim Serlie

Voorstellingsverkoop en toerneeplanning

Senf Theaterpartners

4. SAMENSTELLING BESTUUR

IN HET VERSLAGJAAR 2009 WAS HET BESTUUR ALS VOLGT SAMENGESTELD

Mevrouw drs. M.M. van Zuijlen,
Partner bij Deloitte

Mevrouw drs. L.E.J. Engering-Aarts,
Oud-Wethouder Financiën en Cultuur Den Haag

De heer drs. G.H.O. van Maanen,
secretaris-generaal Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

tot 5 november 2009

De heer mr. P.G.A. Noordanus
voorzitter Hoofddirectie AM

In 2010 vervangen door de heer dr. J. van der Veer
voormalig CEO Shell

Mevrouw drs. R.A. Meines-Westra,
directeur Boomers Top Generation

De heer dr. J.L. Locher
kunsthistoricus en oud directeur Gemeentemuseum Den Haag

5. VERANTWOORDING (samenvatting)

ALGEMENE GEGEVENS

Statutaire naam	Stichting Het Nationale Toneel
Statutaire zetel	Den Haag
Rechtsvorm	Stichting
Doelstelling	De Stichting heeft ten doel theater te maken en te bevorderen in de ruimste zin van het woord in Den Haag en de rest van Nederland in het kader van de landelijke toneelvoorziening. De stichting tracht dit doel onder meer te bereiken door het in stand houden van het toneelgezelschap Het Nationale Toneel. Voorts kan zij voor de verbreding van toneel film- en/of televisieopnamen (doen) maken.

MEERJARENSUBSIDIE(S)

Bij brief van het Ministerie van OCW van 16 september 2008, kenmerk DK/I&I/39206, werd meegedeeld dat voor de periode 2009-2012 de subsidie werd vastgesteld op een bedrag van € 2.306.972 voor 2009 en € 2.267.076 per jaar voor 2010, 2011 en 2012.

Bedragen welke door de motie-Hamer werden gewijzigd in € 2.359.935 resp. € 2.320.038 cf de brief van 31 oktober 2008 kenmerk DK/71224.

De Gemeente Den Haag deelde bij brief van 12 december 2008, kenmerk OCW/208.12248 mee: "Ingevolge uw aanvraag met betrekking tot het meerjarenbeleidsplan Kunst en Cultuur 2009-2012 "Wonderlijke Noodzaak" en de gemeentebegroting 2009, zullen wij uw instelling subsidie verlenen voor 2009. De subsidie wordt verleend om het op uw meerjarenbeleidsplan 2009-2012 gebaseerde programma van activiteiten voor het jaar 2009 te kunnen uitvoeren." De hoogte van dit bedrag is € 3.434.056.

EIGEN INKOMSTENNORM

Voor 2009 is geen eigen inkomstennorm vastgesteld. Vanaf 2010 geldt een minimum norm van 17,5% van de totale structurele overheidssubsidie. Dit geldt tot 2012. In de volgende subsidieperiode 2013-2016 zal deze structureel met 4% moeten stijgen, een gemiddelde groei van een procent per jaar tussen 2013 en 2017.

MATCHINGSREGELING

Voor de cultuurproducerende instellingen in de basisstructuur is met ingang van 2009 door het ministerie van OCW de "Tijdelijke regeling aanvulling eigen inkomsten cultuurinstellingen" de zgn "matchingsregeling" in het leven geroepen. In het kader van deze regeling kan extra subsidie als bonus op de groei van de eigen inkomsten worden verleend. Dit als doel instellingen te stimuleren de omvang van de eigen inkomsten te vergroten.

Het matchingsbedrag voor 2009 wordt bepaald op basis van de door de accountant goedgekeurde jaarrekening. Indien in aanmerking, wordt het matchingsbedrag uiterlijk 1 december 2010 verleend.

Het referentiebedrag voor het Nationale Toneel is bij brief van 16 december 2009, kenmerk DK/I&I/176086 vastgesteld op: € 1.202.756 voor publieksinkomsten, € 0 voor VSB-inkomsten en € 37.093 voor overige inkomsten.

PRESTATIE/SPREIDING

De gemeente Den Haag heeft in haar brief terzake de subsidieverlening 2009 een prestatienorm vastgesteld van: minimaal 240 voorstellingen per jaar, waarvan minimaal 100 in Den Haag. Het Ministerie houdt deze cijfers ook als gemiddelden aan voor de periode 2009-2012, met gemiddeld per jaar 73.075 bezoekers. Daarnaast moeten er per jaar gemiddeld 30 educatieve of andere activiteiten plaats vinden met gemiddeld 660 bezoekers.

BESTUUR

In het verslagjaar vond één mutatie plaats binnen de samenstelling van het bestuur. De heer P. Noordanus nam na 8 jaar afscheid. In deze vacature wordt voorzien door het aantreden, per februari 2010, van de heer J. van der Veer. De bestuurssamenstelling per medio 2009 was als volgt:

Naam	Functie	Datum van aftreden
Mevrouw drs. M.M. van Zijlen	voorzitter	1 september 2012
Mevrouw drs. L.E.J. Engering-Aarts	penningmeester	1 september 2012
De heer drs. G.H.O. van Maanen		8 november 2011
De heer mr. P.G.A. Noordanus		5 november 2009
Mevrouw drs. R.A. Meines-Westra *		5 november 2009
De heer dr. J.L. Locher		30 september 2010

* Het bestuur heeft besloten dat Mevrouw Meines-Westra deel blijft uitmaken van het bestuur tot een opvolger is gevonden.

REGELS VAN GOED BESTUUR

In het verslagjaar 2009 zijn de richtlijnen besproken zoals die in de Code Cultural Governance worden beschreven. De 23 belangrijkste aanbevelingen die door de Commissie Cultural Governance zijn vastgesteld, zijn door het bestuur in de vergadering van 2 februari 2009 uitgebreid besproken.

Deze aanbevelingen zijn op het functioneren van bestuur en directie van het Nationale Toneel van toepassing en worden opgevolgd. Tevens zijn het besturingsmodel van het Nationale Toneel en een eventuele overgang naar het model van een Raad van Toezicht besproken.

DIRECTIE

De directie van het Nationale Toneel bestaat uit:

Naam	Functie
Evert de Jager	Algemeen directeur
Johan Doesburg	Artistiek directeur

VERSLAGJAAR 2009

VERMOGENSPOSITIE

1.1 Subsidieafrekeningen

Ministerie van OCW

In haar brief DK/I&I/143289 dd 7 oktober 2009 heeft het Ministerie van OCW medegedeeld dat het Nationale Toneel heeft voldaan aan de verplichtingen uit het Bekostigingsbesluit Cultuuruitingen, artikelen 24 en 33 t/m 37. Op grond van de ingediende jaarstukken over de jaren 2005 tot en met 2008 werd de meerjarige instellingssubsidie over de gehele periode 2005-2008 vastgesteld op € 8.936.460.

Gemeente Den Haag

De gemeente Den Haag ging over tot vaststelling van haar subsidie over 2008, bij brief nr OCW/2009.3281 dd 15 juni 2009.

1.2 Algemene reserve

Op de balans per 31 december 2008 stond een algemene reserve van € 1.089.483.

De volgende mutaties vonden hierop plaats:

Bij: vrijval bestemmingsreserve	4.680
Af: Saldo uit gewone bedrijfsvoering 2009	-106.353
Bij: ontvangen rente	21.199

Het bovenstaande leidt tot een saldo van € 1.009.009 per 31 december 2009.

ALGEMEEN

2.1 Resultaat

Het negatieve resultaat uit gewone bedrijfsvoering 2009 komt uit op een bedrag van € 106.353. Voor een specificatie wordt verwezen naar de functionele exploitatierekening.

2.2 Producties

In het boekjaar 2009 zijn 16 producties gespeeld, te weten *Carmen* (een coproductie met Stella Den Haag), *Medea* en *Hedda Gabler* (deze drie producties hadden in 2008 hun première), *Kopenhagen*, *Een Lange Dageis*, *Nocturne*, *Romeo en Julia*, *Glenn Gould*, *Parasieten*, *Welk Stuk*, *Ultimo* (een coproductie met Orkater), *Rachel Corrie*, *Equus*, *Iemand moet het doen*, *De Kersentuin* en *New Electric Ballroom*. Deze laatste twee producties zullen in 2010 verder worden gespeeld.

In het verslagjaar werden 408 voorstellingen gespeeld waarvan 221 buiten Den Haag (ruim 54%), waarmee in 2009 aan de speelverplichting werd voldaan.

Verder vonden er 96 educatieve activiteiten plaats met in totaal 2.434 deelnemers. Deze activiteiten bestonden uit 56 voorbesprekingen/inleidingen in theaters in het land voorafgaand aan een van de voorstellingen en 40 workshops in het voortgezet en hoger onderwijs.

2.3 Prestatieoverzicht

Zie onderstaande tabel

	2009		beleidsplan		2008	
	aantal activiteiten	aantal bezoeken	aantal activiteiten	aantal bezoeken	aantal activiteiten	aantal bezoeken
1. Voorstellingen						
in de standplaats	187	32.596	100	20.575	213	38.430
in de regio	16	3.894	20	7.500		
in de rest van Nederland	203	63.352	120	45.000	111	43.330
in het buitenland	2	969	0	0	0	0
subtotaal	408	100.811	240	73.075	324	81.760
2. Overige activiteiten						
	96	2.434	30	660	0	0
subtotaal	96	2.434	30	660	0	0
Totaal algemeen	504	103.245	270	73.735	324	81.760

Het moge duidelijk zijn dat de richtcijfers van het beleidsplan ruim zijn overtroffen. Het aantal voorstellingen dat in 2009 werd gespeeld, was iets lager dan begroot. Deze (werk)begroting week al in positieve zin af van het beleidsplan. Het aantal bezoekers lag ca 10% hoger dan begroot. Met name de producties *Kopenhagen* en de *Kersentuin* werden zeer goed bezocht.

2.4 Personeelsbezetting

Hieronder volgt een overzicht van de begrote en werkelijke personeelsbezetting in fte's in 2009.

		werk	begroot	verschil	werk 2008
1.1.1	Algemene directie	1,0	1,0	0,0	1,0
1.1.2	Personeelszaken	0,9	0,9	0,0	0,9
1.1.3	Financiële Zaken	2,6	2,6	0,0	2,6
1.1.4	Sekretariaat	1,8	1,8	0,0	3,0
1.1.4b	Communicatie & Marketing	5,3	5,2	0,1	5,3
1.1.	Personeel beheer	11,6	11,5	0,1	12,8
2.1.1	Artistieke directie	1,0	1,0	0,0	1,0
2.1.2.	Artistieke medewerkers	3,9	3,6	0,3	3,3
2.1.3	Uitvoerend personeel	59,1	56,9	2,2	60,9
2.1.4	Overig personeel	8,4	8,5	-0,1	8,6
2.1	Personeel activiteiten	72,4	70,0	2,4	73,8
	Totaal	84,0	81,5	2,5	86,6

FUNCTIONELE EXPLOITATIEREKENING

FUNCTIONELE EXPLOITATIEREKENING BOEKJAAR 2009

	Rekening 2009	Begroting 2009	Rekening 2008
BATEN			
Directe Opbrengsten			
Publieksinkomsten	1.545.482	1.553.176	1.129.312
Overige inkomsten	163.998	20.000	25.922
Indirecte Opbrengsten			
Sponsoren	0	100.000	0
Totale Opbrengsten	1.709.480	1.673.176	1.155.233
Subsidie OCW CuNo	2.501.856	2.359.935	2.314.230
Subsidie provincie CuNo	0	0	0
Subsidie gemeente Den Haag	3.447.056	3.434.056	3.399.189
Overige subsidies/bijdragen	50.500	0	24.800
Totale Bijdragen	5.999.412	5.793.991	5.738.219
TOTALE BATEN	7.708.892	7.467.167	6.893.452
LASTEN			
6. Beheerslasten:			
Personeelslasten	753.298	726.000	806.653
7. Beheerslasten:			
Materiële lasten	939.550	820.000	869.790
Totale Beheerslasten	1.692.848	1.546.000	1.676.443
8. Activiteitenlasten:			
Personeelslasten	4.341.016	4.166.706	4.296.926
9. Activiteitenlasten:			
Materiële lasten	1.781.382	1.774.461	1.409.126
Totale Activiteitenlasten	6.122.398	5.941.167	5.706.052
TOTALE LASTEN	7.815.246	7.487.167	7.382.495
SALDO GEWONE BEDRIJFSVOERING	-106.354	-20.000	-489.043
Saldo rentebaten/-lasten	21.199	20.000	48.844
Saldo bijzondere baten/lasten	0	0	-44.197
EXPLOITATIERESULTAAT	-85.155	0	-484.396

het Nationale Toneel

Schouwburgstraat 8

2511 VA Den Haag

070 3181444

www.nationaletoneel.nl

info@nationaletoneel.nl